

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

7

Jaargang 96

13 juni 2008

TOPIC COMBINATIEFUNCTIES

IS ELKE SECTIE EEN LERENDE SECTIE?

MEER RUIMTE VOOR ONDERZOEK VAN LO

JURYRAPPORT VERKIEZING SPORTIEFSTE SCHOOL VO VAN NEDERLAND

NOGMAALS DE LEZERSENQUÊTE!

Wederom brengen we bij u de lezersenquête onder de aandacht. Het aantal invullers van de digitale enquête voor de lezers van de *Lichamelijke Opvoeding* is voor ons nog te gering om echte conclusies aan te verbinden. Vandaar nogmaals de vraag aan u, de lezer, om de vragen te beantwoorden.

Op de homepage van onze site treft u een link aan. Als u deze aanklikt komt u bij de lezersenquête voor ons vakblad. Ook via de digitale nieuwsbrief zal de link worden verspreid.

De redactie maakt het blad met veel plezier, maar wil wel weten of u, de lezer, tevreden bent over de inhoud of dat u juist zaken mist. Daarom zouden we graag zien dat de enquête massaal wordt ingevuld om een beeld te krijgen of we goed op weg zijn.

Met uw gegevens wordt zorgvuldig omgegaan. U leest hier-voor de inleiding nadat u de link heeft aangeklikt.

De link is beschikbaar tot 30 juni.

Na de verwerking van de gegevens zal de uitkomst worden gepubliceerd in LO 9 van 22 augustus.

**KLIK DE LINK AAN OP ONZE
HOMEPAGE OM BIJ DE
LEZERSENQUÊTE TE KOMEN**

Brandsport Adventure

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk
www.grevink.nl
in wintersport

klik op "aktie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

Voor een offerte of brochure bel:

Tel: 0341-460180

Fax: 0341-431888

Email info@grevink.nl

GREVINK
reizen
wintersportreizen voor groepen!

INHOUD

TOPIC

TOPIC COMBINATIEFUNCTIES

In dit topic wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen de beweegwereld op school en daarbuiten, zowel in de buurt als in de sportvereniging. Met de impulsregeling Brede Scholen, Sport en Cultuur geeft de overheid een stimulans aan de inzet van de combifunctionaris. Hoe en wat dat voor u kan betekenen leest u in het startartikel van Miriam Hoogendijk. Direct gevolgd door een statement van het Convenant overgewicht.

Zoals meestal met overheidsregelingen gaat er al een praktijk aan vooraf. Die hebben we voor u in twee artikelen weten te vatten. Het werk en de passie van Koos van Maurik, combinatiefunctionaris, is beschreven door Robby Aldenkamp. Aansprekend is, denken wij, de bijdrage van een groep studenten uit het Noorden van het land. Zij delen de ervaringen van een beweegteam op en rond de school. Dat het vak niet alleen staat in de ontwikkelingen rondom combifuncties toont het artikel van Kris Tuinier. De sportvereniging kan in stelling gebracht worden om een sterk partnership met de school en LO aan te gaan. Veel leesplezier.

06 | **DE COMBINATIEFUNCTIONARIS** / *Miriam Hoogendijk*

08 | **EEN UUR BEWEGING VOOR ALLE KINDEREN** / *Dieuwke van den Brink*

09 | **DE IDEALE COMBINATIEFUNCTIONARIS: DE LERAAR BEWEGINGSONDERWIJS?** / *Robby Aldenkamp*

12 | **COMBINATIEFUNCTIONARIS: DE TOEKOMST IN DE PRAKTIJK** / *Nathan Bontsema*

16 | **STROPDAS EN TRAININGSPAK: EEN UNIEKE COMBINATIE(FUNCTIONARIS)?!** / *Kris Tuinier*

EN VERDER

02 | Nogmaals de lezersenquête

35 | Meer ruimte voor onderzoek naar lichamelijke opvoeding / *Harry Stegeman en Remco Hoekman*

46 | Bouwen aan een winnend team! / *Wim van der Mark en Edwin Timmers*

PRAKTIJK

24 | Softbal: Hit and Runs voor elk niveau (3) / *Wytse Walinga en Ivo Dokman*

29 | Normering / *Peter Slager*

30 | Golfsurfen in de lessen LO / *Joey den Beer en Hans van den Broek*

32 | Een lessenreeks acrogym in het onderwijs (2) / *Tjalling van den Berg en Jorrit Veenstra*

RUBRIEKEN

05 | Eerste pagina

20 | Serie: Is elke sectie een lerende sectie? (2)

22 | De IRP-praktijk

38 | Schoolsport

48 | Gelezen

50 | Collega's overzee

53 | Scholing

54 | Laatste pagina

FOTO OMSLAG: ANITA RIEMERSMA

FOTO OMSLAG PRAKTIJKKATERN: ANITA RIEMERSMA

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS 'N RIVERS

Schoolkampen in de sneeuw!

ROCKS 'N RIVERS LEDEBOERSTRAAT 68B, 5048 AD TILBURG, NEDERLAND
TEL.: 013 4690460, FAX. 013 4690461, E-MAIL: INFO@ROCKS-N-RIVERS.NL
WEBSITE: WWW.ROCKS-N-RIVERS.NL

Sport Thieme

**Collectief
ziektekosten**
vanaf € 90,80 per maand;
bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekerings.nl

**KVLO
pakket
polis**

- [• auto • woonhuis
- aansprakelijkheid
- caravan • doorlopende reis • etc, etc. • met hoge kortingen voor KVLO-leden]

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteits-
nummer: 33024

Collectiviteits-
naam: kvlo

COLOFON

Redactie:

Hans Dijkhoff (hoofredacteur)
Maarten Massink (praktijkredac-
teur) Jacqueline Tangelder
(redactiemedewerkster)

Redactieraad:

Harry Stegeman (vz), Hilde Bax,
Marianne van Bussel,
Bert Boetes, Lars Borghouts,
Danny van Dijk, Ernst Hart,
Mark Jan Mulder, Chris Mooij,
Eric Pardon, Jorg Radstake.

Redactieadres: KVLO,

Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
e-mail: redactie@kvlo.nl

Abonnement Lichamelijke

Opvoeding: Jaarabonnement
€ 60,- (buitenland € 80,-)

Losse nummers € 3,-
(excl. verzendkosten)

Handelsadvertenties:

Bureau Van Vliet BV, Passage
13-21, Postbus 20, 2040 AA
Zandvoort, fax: 023 571 7680
e-mail: zandvoort@bureauvan-
vliet.com
www.bureauvanvliet.com

Verslijningsdata 2008:

18 jan., 8 feb., 29 feb.,
28 maart, 25 april, 16 mei,
13 juni, 4 juli, 22 aug., 12 sep.,
3 okt., 24 okt., 14 nov., 5 dec.

Druk:

Drukkerij Giethoorn Ten Brink,
Postbus 41, 7940 AA Meppel.
Tel.: 052 285 5111.

Vormgeving:

FIZZ new media solutions,
Stationsweg 44a, 7941 HC
Meppel. Tel.: 052 224 6162.

DTP: Drukkerij Giethoorn Ten
Brink. Aanbieding en plaatsing
van teksten en foto's houdt
tevens mogelijk gebruik op de
KVLO-website in, uiteraard met
vermelding van auteur en foto-
graaf. Overname van artikelen is
alleen toegestaan met bronver-
melding en na goedkeuring van
de auteur. De redactie is verant-
woordelijk voor de samenstel-
ling. Niet alle artikelen behoeven
de (volledige) instemming van
de redactie te hebben.

Mededelingen vanwege de ver-
eniging en artikelen, die het
beleid van de vereniging raken,
zijn voor verantwoordelijkheid
van het hoofdbestuur.

Dagelijks bestuur KVLO:

G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris
mw. M. G. van Bussel, penning-
meester H.K. Evers
e-mail: bestuur@kvlo.nl

Secretariaat Thomas

Groepering: Drs F. Huijboom,
P. Potterstraat 26, 5143 GX
Waalwijk, tel.: 041 633 3022,
e-mail: fred.huijboom@wxs.nl

Ledenadministratie:

abonnements- en personeels-
advertenties: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist.
fax: 030 691 2810

e-mail: ledenadm@kvlo.nl

site: www.kvlo.nl Opzeggingen
dienen aangetekend te geschie-
den vóór 1 december van het
lopende jaar (kandidaatleden
vóór 1 augustus). De opzeggin-
gen worden door de KVLO
bevestigd. Contributie KVLO:

zie de website of neem contact
op met onze ledenadministratie

ISSN-nummer: 0024-2810

**Telefoon: ledenadministra-
tie 030 693 7676,
algemeen 030 692 0847.**

Bezoekadres:

Zinzendorflaan 9.

**De afdeling rechtspositie
is dagelijks bereikbaar
van 12.30 tot 16.30 uur
030 693 7678**

e-mail: irp@kvlo.nl

AERNOUT DORPMANS

ERELID VAN DE KVLO

EERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

Op 16 mei jl. heeft in Den Haag de 146^e jaarvergadering van de KVLO plaatsgevon-
den.

De viering van het 125-jarig bestaan van
deze afdeling was voor hen de aanleiding
om deze jaarvergadering te organiseren.
Ook vanaf deze plek past het om het afde-
lingsbestuur te bedanken voor de inzet en
goede organisatie rond de jaarvergadering
en hen te feliciteren met dit mooie lustrum.
De jaarvergadering is een belangrijke ont-
moetingsplek voor de kaderleden en de
leden van het hoofdbestuur om daar met
elkaar van gedachten te wisselen over de
belangrijke zaken die in het werkveld en
binnen de vereniging spelen. Zo kon in het
huishoudelijk deel van de vergadering het
beleidsplan voor de jaren 2008 – 2012 wor-
den vastgesteld. Het beleidsplan draagt als
motto: 'Voor kwaliteit in bewegen, elke dag'
(een uitgebreid verslag wordt later in dit
blad opgenomen).

In het openbare deel van de jaarvergade-
ring is afscheid genomen van onze beleids-
medewerker School en Sport: Aernout
Dorpmans. Aernout is vanaf 1998 in dienst
geweest als beleidsmedewerker. Voor de
ontwikkeling van schoolsport en andere
activiteiten op het grensvlak van school en
sportvereniging een interessante en
belangrijke tijd.

Bij het in dienst treden in 1998 bestonden
de werkzaamheden voornamelijk uit de
coördinatie van de KVLO schoolsporttoer-
nooien. Het op elkaar afstemmen van
werkzaamheden van secties van scholen
voor VO, die, eerst op school, intrascholair,
en vervolgens tussen scholen, interscholair,
voor en met elkaar schoolsporttoernooien
organiseerden. Aanvankelijk namen zo'n 60
scholen deel aan deze toernooien.

Inmiddels is dit aantal gegroeid tot 170
scholen en zo kunnen nu ongeveer 200.000

leerlingen deelnemen aan deze toernooien. Het aantal spor-
ten waarin kan worden deelgenomen is uitgebreid en de
afronding van deze toernooien vindt plaats in Amsterdam en
wordt samen met NOC*NSF georganiseerd onder de titel
'Mission Olympic'.

Naast de betrokkenheid bij de schoolsporttoernooien heeft
Aernout in de loop van tien jaar een breed scala van andere
stimuleringsactiviteiten ontwikkeld op het grensvlak van
school en sport. Deze vonden plaats in het kader van grotere
landelijke projecten en in samenwerking met andere lande-
lijke partners.

Belangrijke om hier te noemen zijn:

- de verkiezing van de Sportiefste school in PO, VO en moge-
lijk straks ook in het mbo
- de certificering van sportactieve scholen
- doorlopende leerlijnen tussen bewegingsonderwijs en sport
- studiedagen en clinics.

Een bijzondere gebeurtenis in dit licht was de organisatie van
de verkiezing van de 'Most sportminded school of Europe' tij-
dens Eyes, het Europees jaar voor opvoeding door sport
(2004). Door de verkiezing en met name de uitreiking van de
prijs door de toenmalige minister van Onderwijs Maria van
der Hoeven, wordt op dit ministerie duidelijk wat de kracht
van sport kan zijn voor het onderwijs. Het wordt de start van
besprekingen die uiteindelijk geleid hebben tot de Alliantie
School & Sport, samen sterker.

Door deze gebeurtenissen is het denken over de relatie tussen
onderwijs en sport, tussen school en sportvereniging, belang-
rijk gewijzigd.

Aernout heeft op een enthousiaste en vernieuwende manier
een bijdrage geleverd aan deze ontwikkeling. Daarmee heeft
hij op een bepalende manier bijgedragen aan de toewending
van het bewegingsonderwijs naar de sport en nieuwe manie-
ren van organiseren mogelijk maakt.

Het heeft de ramen van het bewegingsonderwijs naar buiten
geopend zonder daarbij de pedagogische taakstelling uit het
oog te verliezen.

Het hoofdbestuur heeft Aernout voor deze verdienste het ere-
lidmaatschap van de KVLO aangeboden.

T

DE COMBINATIEFUNCTIONARIS

De laatste jaren wordt in ons werkveld onderwijs maar ook daarbuiten steeds vaker gesproken over de combinatiefunctie. Het kabinet heeft de ambitie om 2500 nieuwe combinatiefuncties in te voeren. Wie is de combinatiefunctionaris, waarom is hij zo actueel en waarom besteden wij er een themanummer van de lichamelijke opvoeding aan? Door: Miriam Hoogendijk

Een combinatiefunctionaris (CF) is een bruggenbouwer tussen onderwijs, sport en cultuur, kinderopvang en welzijn. De combinatiefunctionaris is iemand die op wijkniveau de begeleiding van jonge kinderen en jongeren op zich kan gaan nemen en zo de 'rijke leeromgeving' inhoud gaat geven. In dit artikel gaat het concreet over de schoolomgeving en het organiseren van een rijk leeraanbod op het gebied van bewegen en sport. Maar de doelstellingen van het kabinet zijn breder.

Waarom een combinatiefunctionaris?

Door middel van de combinatiefuncties wil het kabinet meer doelen tegelijkertijd bereiken:

- de uitbreiding van het aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als het voortgezet onderwijs te beginnen in de 40 krachtwijken
- de versterking van sportverenigingen met oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sport voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk
- het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen
- het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen.

Om gestalte te geven aan deze doelstellingen is eind 2007 de kaderstellende overeenkomst 'bestuurlijke afspraken Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur' door de bewindslieden van Sport, Cultuur en Onderwijs, de VNG, NOC*NSF, de gezamenlijke besturen-organisaties van het onderwijs en de Cultuurformatie ondertekend. Voor de doelstellingen is dus een breed draagvlak. Vervolgens is een Taskforce Combinatiefuncties in het leven geroepen om de impuls te

ondersteunen en de weg vrij te maken voor een succesvolle invoering.

De Taskforce heeft in maart 2008 haar eindrapportage 'Aan het Werk met Combinatiefuncties' gepresenteerd. Met haar advies beoogt de Taskforce de weg waarlangs de samenwerking kan verlopen nader in beeld te hebben gebracht en te faciliteren met de modelregelingen, die zij heeft ontworpen.

De functie

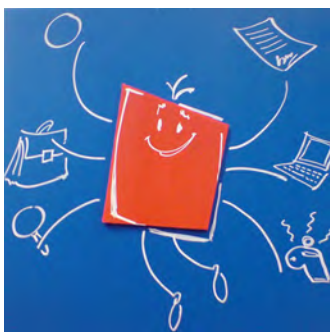
Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar werkzaam is in twee of meer sectoren binnen onderwijs en sport of cultuur. Vanaf 2008 tot 2012 moeten er 2500 combinatiefuncties gerealiseerd worden.

De actuele stand van zaken

Nu de eindrapportage is verschenen zal een toenemend aantal gemeenten aanspraak gaan maken op de beschikbare gelden gefinancierd door de ministeries van VWS en OCW. De gelden wordt verdeeld onder gemeenten die beleid op lokaal niveau willen vormgeven. Voorwaarde is dat gemeenten de impuls van het kabinet met eigen middelen matchen en zich aan de doelstellingen en de realisering van een x-aantal (nieuwe) combinatiefuncties committeren. De inzet dient structureel te zijn.

De impuls is beschikbaar vanaf september 2008 voor de G-31 (de 31 grootste gemeenten); het -oplopende- budget zal, vanaf 2009, in tranches ook ter beschikking komen aan de andere gemeenten. De uitkering van middelen aan de gemeenten zal met een simpel instrument en via een eenvoudige verdeel-

Leraar Spin in Web

Regie bij School

sleutel plaatsvinden (naar rato van het aantal jeugdige inwoners en/of leerlingen in de gemeente), waarvan 850 fte in het primair onderwijs, 250 fte in het voortgezet onderwijs, 1250 fte in de sportsector en 150 fte in de cultuursector.

Oplopend met de besluitvorming over tranches zullen in de periode 2008 tot en met 2012 jaarlijks afspraken worden gemaakt met een toenemend aantal gemeenten.

Hoe komen er combinatiefuncties?

Bij de realisering van de combinatiefuncties spelen gemeenten dus een cruciale rol. Gemeenten leggen de verbinding tussen de verschillende sectoren en bezien op lokaal niveau waar en op welke manier de combinatiefuncties het best kunnen worden ingezet. Dit kan zijn op het gebied van onderwijs en sport, maar ook op het gebied van onderwijs en cultuur.

Als wij, als vakleerkrachten, iets willen met combinatiefuncties, dan is het aan ons om met de gemeente in gesprek te gaan over de mogelijkheden hiervan. Waarom is het van belang te investeren in deze verbinding tussen onderwijs en sport, wat kan hiermee worden bereikt en wat is het belang van de gemeente hierbij?

Waarom een themanummer over de combinatiefunctionaris?

In dit nummer wordt uitgebreid aandacht besteed aan de combinatiefunctionaris op het gebied van onderwijs en sport omdat docenten LO die een combinatiefunctie hebben daar een geweldige invulling aan kunnen geven en dat in de praktijk ook al regelmatig doen.

Tot nu toe hebben alle fasen in het bovengenoemde proces zich gericht op organisatorische stappen zodat duidelijk is wie geld ontvangt, op basis waarvan, welke stappen een gemeente kan nemen, welke samenwerkingsafspraken kunnen worden gemaakt en hoe deze kunnen worden vastgelegd.

Maar nu komt de tijd om weer te spreken over de inhoud. En daar kunnen en willen wij wat mee.

Docent LO als combinatiefunctionaris

Gezien de doelstellingen ligt het voor de hand dat er naar samenwerking met onderwijs wordt gezocht. Via het onderwijs worden namelijk alle kinderen bereikt. Daarbij heeft een docent LO die als combinatiefunctionaris zowel binnen als buiten het onderwijs werkzaam is, een aantal voordelen. Doordat de combinatiefunctionaris lesgeeft op school kent hij

alle kinderen, weet wat er leeft en kan hier een sportief activiteitenaanbod op aan laten sluiten. Aansluiting op beleving, maar ook op inhoud en niveau. Dit betekent praktisch gezien dat er bijvoorbeeld in de les een spelvorm van basketbal wordt gedaan, waar in het buitenschoolse deel mee wordt verder gegaan. Er gelden dezelfde afspraken en regels als in de gymzaal zodat het pedagogisch- en didactische klimaat vergelijkbaar is. Dit geeft de kinderen een vertrouwd en veilig gevoel.

De combinatiefunctionaris kan doordat hij de leerlingen kent, hen ook gericht enthousiasmeren voor buitenschoolse activiteiten. En als er toch nog een drempel is voor de kinderen om deel te nemen aan de naschoolse activiteiten dan wordt die lager doordat een bekend gezicht van school aanwezig is bij de naschoolse activiteiten.

Samenwerking met de sportvereniging

De doelstellingen van een combinatiefunctionaris zullen lokaal kunnen verschillen maar een voorbeeldoelstelling die veel voorkomt is: de doorstroom naar sportverenigingen in de wijk bevorderen. In de praktijk gebeurt het vaak dat de leerlingen die bijvoorbeeld al lid zijn van een voetbalvereniging, zich aanmelden voor een voetbalinstuif. Het is juist ook de bedoeling om de leerlingen die geen lid zijn kennis te laten maken met deze sport en de drempel naar een vereniging te verlagen. Voor de effectiviteit van de activiteiten is het dus van belang te weten wie er deelnemen en of dit ook het beoogde effect heeft. Kennis over de kinderen is dus van groot belang voor de effectiviteit.

Er zijn al heel veel docenten LO die contacten met sportverenigingen hebben en die of binnen-, of buitenschools samenwerken. Er zijn veel sportverenigingen die al clinics of sporttoernooien organiseren voor verschillende groepen binnen het onderwijs. Met deze impuls liggen er kansen om kinderen een breder aanbod op het gebied van bewegen te kunnen bieden.

De KVLO ziet kansen, uitdagingen en mogelijkheden voor collega's die betrokken zijn bij zowel onderwijs als sport. Er kunnen goede en duurzame combinatiefuncties uit ontstaan, niet alleen vanuit organisatorisch standpunt maar juist vanuit inhoudelijk standpunt. Daartoe zal er overleg tot stand moeten komen tussen gemeenten en scholen. De KVLO zal hier middels voorlichting op wijzen. Maar het overleg moet op lokaal niveau gegenereerd worden. Hierbij kunnen alerte colle-

Schooldag Verlengen

School En Sport Brug

Schoolsport Vereniging

ga's vanuit onderwijs initiatieven nemen om de gemeenten te wijzen op de kansen die er liggen voor een vruchtbare samenwerking.

Meld je aan als combinatiefunctionaris

De KVLO wil een netwerk starten van combinatiefunctionarissen om, net als in andere netwerken, met elkaar te praten over de inhoud van de functie en het vak. Het informeel uitwisselen van ervaringen, kennis met elkaar delen en samen nieuwe ideeën ontwikkelen of opdoen wordt door veel collega's zeer belangrijk gevonden. Dit willen we als vakorganisatie graag faciliteren. Indien je belangstelling hebt voor dit netwerk kun je je hiervoor opgeven bij Corry Dijkstra (corry.dijkstra@kvlo.nl).

Meer informatie staat nu op de site

Vanaf mei is er op de site www.kvlo.nl onder de knop onderwijs ook een knop combinatiefuncties te vinden. Hierop staan de documenten van de literatuurlijst, veel gestelde vragen over

combinatiefuncties, functieprofielen en andere informatie. Het is de bedoeling hier ook verhalen op te zetten van collega's die al werkzaam zijn in een combinatiefunctie en hun ervaringen met anderen willen delen. Als dit het geval is, dan graag even contact leggen met ondergetekende.

Literatuurlijst/verwijzingen

'Aan het Werk met Combinatiefuncties!' Eindrapportage van de Taskforce Combinatiefuncties, 20 maart 2008

Link:

<http://www.minocw.nl/documenten/Eindrapport%20TF%20combinatiefuncties.pdf>

Beleidsbrief Sport; 'De kracht van Sport', ministerie van VWS.

Correspondentie: miriam.hoogendijk@kvlo.nl

EEN UUR BEWEGING VOOR ALLE KINDEREN

Dagelijks één uur matig intensief bewegen: dat is de beweegnorm voor kinderen en jongeren. Uit onderzoek blijkt dat jongeren steeds minder bewegen. Slechts één op de drie haalt het om 60 minuten per dag te bewegen. De vrijetijdsbesteding van jongeren is de laatste jaren veranderd. Jongeren sporten minder, zitten vaker achter de computer en kijken meer televisie.

Door: Dieuwke van den Brink

Het Convenant overgewicht heeft vorig jaar voor zichzelf een aantal prioriteiten vastgesteld, waar sport en beweging voor jongeren een belangrijk deel vanuit maken. Eén van de prioriteiten is het bevorderen van sport en bewegen op school, door dagelijks een uur lichamelijke oefening aan te bieden. Een ander speerpunt is de ontwikkeling van structurele lesprogramma's op basisscholen over voeding en beweging, zoals het Lekker Fit! programma.

De combinatiefunctie speelt een belangrijke rol bij het bevorderen van sport en beweging op en rond scholen. Het kabinet heeft een belangrijke stap gezet door hier in de komende jaren structureel geld voor uit te trekken.

SUCCESS

Het succes van de combinatiefuncties hangt echter ook samen met allerlei andere ontwikkelingen. Bijvoorbeeld het tekort aan gymleraren op basisscholen, van wie ook een rol verwacht wordt bij de uitvoering van de combinatiefuncties. In

maart heeft Paul Rosenmöller, voorzitter van de stuurgroep van het Convenant overgewicht, daarom het kabinet opgeroepen om snel maatregelen te nemen. Op 14 april heeft staatssecretaris Dijkema laten weten dat zij een aantal maatregelen neemt om de opleiding tot docent LO te verlichten. Voor nu een goede ontwikkeling, maar voor de lange termijn pleiten we voor een structurele oplossing door op alle basisscholen een vakdocent lichamelijke opvoeding in te zetten. Met goedwerkende combinatiefuncties en gedegen gymlessen kunnen we kinderen bieden wat ze nodig hebben: een uur beweging per dag!

Het Convenant overgewicht is een samenwerkingsverband van 20 partijen uit het bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties. Het doel van het Convenant is om het aantal mensen met overgewicht in 2010 tot stilstand te brengen. Paul Rosenmöller is voorzitter van de stuurgroep van het convenant overgewicht. Zie ook: www.convenantovergewicht.nl

T

DE IDEALE COMBINATIEFUNCTIONARIS: DE LERAAR BEWEGINGSONDERWIJS?

Kinderen worden te dik, leven ongezond en bewegen te weinig. De maatschappelijke kosten hiervan zijn hoog; te hoog, zo vindt de politiek. Op allerlei niveau worden daarom plannen ter bestrijding bedacht. Mooie plannen met veel geld voor de uitvoering. Eén daarvan is de zogenoemde 'Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur' (zie voor uitleg het eerste artikel in dit topic). Maar hoe zit dat met de uitvoering en de haalbaarheid? Te midden van het rumoer duikt steeds de leraar lichamelijke opvoeding op. Hij/zij wordt gezien als de ideale en best toegeruste professional. Door: Robby Aldenkamp

In dit artikel Koos van Maurik, een ervaringsdeskundige, aan het woord. Hij is – wellicht avant la lettre – al enige jaren combinatiefunctionaris. Wat doet hij, wat wil hij bewerkstelligen en wat is er voor nodig om dat te realiseren?

Maar wellicht de hamvraag: klopt het dat de hbo-opgeleide leraar dé combinatiefunctionaris bij uitstek is?

IMPRESSIE

Het is 3 april 2008. Het schoolplein van de basisschool 'De Prinsenakker' staat vol met spelletjes en beweegarrangementen. Heel Nederland beweegt 30 minuten. De school doet ook mee aan de recordpoging. Ouders zijn uitgenodigd voor lunchwandelen en alle kinderen gaan gelijktijdig tenminste 30 minuten bewegen. De grote 'beweeginspicator' is Koos van Maurik, als vakleerkracht verbonden aan de school, maar ook met de taak om het sportieve naschoolse aanbod op te zetten. Hij wordt omringd door een drietal stagiaires van de nieuwe ALO van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen. De regionale krant en TV Ede interviewen hem na afloop. Met groot gemak verwoordt hij de noodzaak van meer bewegen en de rol die de school en de vakleerkracht daarin hebben. Een goede reden om met hem, als ervaringsdeskundige, te bevragen over dat nieuwe fenomeen combinatiefunctie (CF).

Als ik hem een paar weken later spreek, ziet hij er ontspannen uit; een fitte veertiger met de nodige passie voor bewegen.

Koos, in december gaf je tijdens een Sport Plaza een presentatie over jouw takenpakket en wat er is veranderd, sinds je CF bent. Je werkt op twee basisscholen, twee verenigingen en doet de buitenschoolse sportieve opvang. En dat in 40 uur per week. Kan dat echt?

'Ik doe inderdaad veel meer dan een vakleerkracht 'oude stijl' doet. En ook andere dingen. Minder lesgeven en voor de klas staan. Het gaat nu ook meer om het uitdenken en opzetten van nieuw sport- en beweegaanbod. Er zitten meer coördinerende en innovatieve taken bij.'

Netspel

Kun je daarvan een voorbeeld noemen?

'Eerder ging het toch meer om het verzorgen van bewegingsonderwijs, meestal met ondersteuning door groepsleerkrachten. Nu moet ik veel meer de bouwstenen aandragen voor meerjaren schoolbeleid en/of werkplan Sport, Bewegen & Gezondheid; maar ik ontwikkel ook op één van de scholen de leerlijn kleutergymnastiek, met lesgeefmodule en overdracht aan kleuterleerkrachten. Maar daarnaast lever ik ook een plan op over de nieuwe inrichting van de gymzaal, het speellokaal

FOTO: ROBBY ALDENKAMP

FOTO: ROBBY ALDENKAMP

Unihockey in de herfst

en het speelplein, dat dan weer de basis is voor het ontwikkelen van een schoolpleinpakket, waardoor bijvoorbeeld de 'pauze en naschoolse sport' beter opgezet kan worden. In dit eerste jaar maak ik veel gebruik van stagiaires van zowel roc/cios als ALO. Er is veel energie in gestoken om dat in goede banen te leiden; o.a. in het formeren van beweegteams met studenten op verschillend uitstroomniveau. Die energie heeft er uiteindelijk toe geleid dat ik studenten toegewezen krijg met het juiste stagepakket.'

Dat is allemaal dus nieuw. Is er niets hetzelfde gebleven; geef je helemaal geen les meer, zit je niet meer bij leerlingvergaderingen?

'Een deel van mijn werkzaamheden zijn uiteraard wel soortgelijk gebleven. Ik geef nog steeds één keer per week voor elke school de gymnastieklessen, maar bij MRT ben ik zowel in de coördinatie als bij de uitvoering betrokken. Ik doe ook nog de afstemming met de Bennekomse doorverwijzing en natuurlijk Club Extra. Wat echter wel weer nieuw is, is dat ik gezondheidstests uitvoer en analyseer.'

FOTO: ROBBY ALDENKAMP

Rondom de tafel

Wacht even, het begint mij een beetje te dazen. Gezondheid, MRT, naschools bewegen en dan ook nog ouderwets lesgeven? Als jij minder lesgeeft is natuurlijk de vraag wie doet dat dan wel? Zet je vooral stagiaires in, of een lobosser?

'Nee, de basis van het inzetten van een CF is dat het onderwijs allereerst kiest voor het inzetten van een vakleerkracht LO. Dus iemand op niveau 5. Maar dan niet voor een paar

uurtjes per school. Nee, het moet substantieel zijn. Hij/zij moet alle leerlingen kennen. Pas daarna kan hij/zij uitgroeien tot CF, die dan vervolgens stagiaires en eventueel lobosser's begeleidt en aanstuurt. En dat dan natuurlijk weer in goed overleg met de groepsleerkrachten. Want we gaan van twee keer per week gymlessen naar vijf keer beweegmomenten per groep. Hoe dat proces zich precies ontwikkelt is afhankelijk van persoonlijke competenties van de CF en van de lokale situatie, wensen van ouders en de school en natuurlijk de inzet die de vereniging kan bieden.

Dus er is ook nog de sportvereniging. Nu begeleid je er twee. Maar in de toekomst moeten dat er een stuk of tien worden. Waaruit bestaat die begeleiding?

'Allereerst ondersteun ik de vereniging bij het efficiënter en multifunctioneel inzetten van de sportaccommodatie. Ik ondersteun ook de vereniging bij het jeugdbeleid. Dat betekent dat ik de opzet en coördinatie van de naschoolse sport – gastlessen op mij neem. Dat wil zeggen sporttrajecten uitdenken voor de groepen 3+4, 5+6 en 7+8 en deze specifiek inzet op schoolplein en vereniging. Logisch gevolg daarvan is dat er nieuwe instroom bij de vereniging komt. Ook daarin ondersteun ik: bij de afstemming van instroom, kennismakingslessen, schoolsport olympiade, schoolkorfbal en schoolvoetbal etc.

Binnen de vereniging heb je op verschillende niveaus te maken met contactpersonen. Het bestuur, de technische commissie en natuurlijk ook trainers.'

Dus eigenlijk neem je veel werk uit handen van de vrijwilligers in de sportvereniging?

'Dat is nu nog niet helder omdat het nieuw is. Verenigingen zijn nog niet gewend aan nieuwe samenwerkingverbanden, aan een nieuwe bestemming voor de accommodatie, soms ook nog huiverig om nieuw type activiteiten binnen te halen. Die huiver heeft vooral betrekking op de rol van de vereniging in de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Niet iedereen is van meet af aan overtuigd van die meerwaarde. Het gaat dan vooral om: samenwerking met onderwijs en andere verenigingen, gebruik van accommodatie, nieuw aanbod voor kwetsbare groepen en clubbinding. Wat overigens opvalt is dat lang niet alle verenigingen alleen koersen op nieuwe instroom en dat er bij alle verenigingen mensen te vinden zijn, die 'in' zijn voor deze nieuwe ontwikkeling. En met die mensen moet je zuinig omgaan, want dat zijn de mensen met hart voor de vereniging.'

Ik kom bij de invoering van de CF tegen dat er bij gemeenten, scholen en verenigingen – wil de inzet effectief benut worden – op beleidsniveau eerst zorgvuldig moet zijn nagedacht. Samengevat is dat vaak: eerst beleid dan pas uitvoering. Is dat ook jouw ervaring? Of anders geformuleerd: je komt ongetwijfeld problemen tegen. Zijn die een gevolg van te weinig beleid?

'Ja, ik merk dat op bestuursniveau een plan gemaakt moet worden. Maar alleen dat is niet voldoende. De plannen moeten ook praktisch aangetoond worden en aan de leden wor-

Terugslagspel

Mikspel

Overzicht kleinspelen

Hockey

den voorgelegd. Datzelfde geldt overigens ook voor de gemeenteraad! Eigenlijk is het van groot belang dat ik ook de raad op gezette tijden van concrete en praktische resultaten op de hoogte breng, want dat verleent de goede verantwoording om het nieuwe beleid ook daadwerkelijk vorm te blijven geven.'

Ik vroeg het al eerder, maar wil toch nog even de hamvraag stellen. Jouw werk gaat over nieuwe plannen maken, concepten uitdenken, verenigingen ondersteunen, maar ook de uitvoering ter hand nemen. Dat kun je niet alleen. Welke rol zie je voor de hbo- en welke voor mbo-opgeleide sportprofessionals weggelegd?

'In mijn optiek is de basis een team van vakleerkrachten, dat op wijk- of dorpniveau opereert. Daaraan worden ook mbo-opgeleiden toegevoegd. In de toekomst zou je dan bijvoorbeeld kunnen spreken van een combiteam, met taken in de school en de vereniging, maar ook in de buurt, speelpleintjes etc. Het combiteam zou dan aangevuld moeten worden met mensen uit het welzijnswerk. Daarvoor is overigens nog wel het nodige ontwikkelwerk nodig.'

NISB ziet de toekomst van de 'leraar bewegingsonderwijs' minder alleen binnen het onderwijs, maar meer als spil in een netwerk dat uiteindelijk leerlingen tot een actieve en gezonde leefstijl aanzet. Veel van wat jij doet lijkt op die nieuwe leraar. Kun jij je daarin vinden?

'Ik zie mijzelf vooral als ontwikkelaar/verbinder. Er liggen vol-

doende mogelijkheden op het gebied van actieve leefstijl, gezondheid en sportbeleid om gezamenlijk afstemming te vinden. Niet iedere leraar bewegingsonderwijs hoeft hiervoor te kiezen. Voor iemand die alleen lesgever wil zijn, blijft plaats, vind ik. Maar uitbreiding van taken, voor hen met een bredere kijk op gezondheid en leefstijl is ook goed mogelijk. De CF is eigenlijk de sociale sportontwikkelaar.'

Een prachtige oneliner als afsluiter. Mooier kan dit interview niet afgesloten worden.
Met dank aan Koos voor dit gesprek.

Robby Aldenkamp (Calo 1975) is senior beleidsmedewerker professionalisering bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). Hij ontwikkelt samen met gemeenten een stappenplan om te kunnen komen tot effectieve invoering van combinatiefunctionarissen mlv.

Koos van Maurik (Halo 1986) is sinds 2007 in Bennekom (gemeente Ede) combinatiefunctionaris. Hij wordt betaald door de school, sportservice Ede. Hij heeft daarvoor een eigen onderneming Bennekom Beweegt (info@bennekombeweegt.nl) opgezet.

Correspondentie: Rob.Aldenkamp@nisb.nl

T

COMBINATIEFUNCTIONARIS: DE TOEKOMST IN DE PRAKTIJK

De Gemeente Boarnsterhim is een van de twaalf gemeenten in Nederland waar afgelopen jaar in samenwerking met de Alliantie School en Sport een pilotproject is gestart. Dit project behelst het bevorderen van de samenwerking op sportief vlak tussen scholen, buitenschoolse opvang en verenigingen. Om deze samenwerking te realiseren wordt een 'combinatiefunctionaris' ingezet. Door: Nathan Bontsema

Het Hanze Instituut voor Sportstudies te Groningen is een samenwerkingsverband aangegaan met de Gemeente Boarnsterhim, waarbij het Instituut gezorgd heeft voor zes studenten die als leraar in opleiding (lio) aan het werk zijn gegaan. Uit deze samenwerking is een projectteam geformeerd welke bestaat uit de combinatiefunctionaris en zes lio-studenten. Deze lio-studenten leren naast zelfstandig lesgeven ook de bijkomende taken uit te voeren die behoren bij een combinatiefunctionaris.

TAKENPAKKET

Het geformeerde projectteam zorgt er voor dat er in de gemeente op dertien basisscholen minimaal een dag per week lessen bewegingsonderwijs verzorgd worden. Naast deze taak zorgen zij ervoor dat er buitenschoolse activiteiten plaatsvinden, waarbij ze of zelf als instructeur aanwezig zijn of juist een verbinding tussen scholen en sportverenigingen leggen.

De enige opleiding die voortgezet onderwijs aanbiedt in de gemeente, OSG 'De Sevenwolden', afdeling Grou-Akkrum, heeft ook de beschikking over een lio-student, deze verzorgt met directe collega's het bewegingsonderwijs op deze locatie.

DOELSTELLING EN VISIE

De visie die wij als projectteam nastreven is gericht op sportgerichte bewegingseducatie en vertoont wat ons betreft de volgende kenmerken:

- samenwerkend leren
- sportgerichte lessen (SEU)
- al spelend leren.

SPORT EDUCATION UNITS (SEU)

Door het professionaliseren van het bewegingsonderwijs in de gemeente hebben wij ervoor gekozen om te werken met Sport Education Units (SEU). Dit houdt in dat er gewerkt wordt in lessenseries (6-8 lessen) van eenzelfde sport. Kenmerkende aspecten van de uitvoering van een SEU zijn:

- sportgericht (voorbereiding op huidige sportcultuur)
- lessenserie afsluiten met eindevenement (show, toernooi)
- samenwerking met sportvereniging.

Specifiek voor dit project zijn onderstaande aspecten:

- naschoolse activiteiten (in de periode van de SEU)
- bewustwording sportgedrag en leefstijl (Actieve Leefstijl School en Sport).

Jorre: 'In de doelstellingen die door het projectteam geformuleerd zijn staat dat wij de lessen bewegingsonderwijs naar een hoger niveau willen tillen. Niet iedere groepsleerkracht verzorgt de lessen bewegingsonderwijs met hetzelfde enthousiasme. We worden daarom met open armen ontvangen. Hierdoor kunnen wij onze visie op bewegingsonderwijs duidelijk in de lessen naar voren laten komen.'

Projectteam 'Boarnsterhim' onder leiding van Dorien van Steen combinatiefunctionaris (rechts)
 V.l.n.r. boven: Evert Wieling (stagiair BO), Hugo Luikens (lio BO), Frank Schuurman (lio BO), Nathan Bontsema (lio VO),
 onder: Jorre van der Bij, Marleen Reenders, John de Jonge (allen lio BO)

Op organisatorisch vlak is een kenmerk van de SEU, dat er een directe link gelegd wordt naar de sport- en buurtvereniging. Gedurende de lessenreeks is het de bedoeling dat een gastles wordt verzorgd door een (plaatselijke) vereniging van de desbetreffende sport. De kinderen moeten daarbij de mogelijkheid krijgen een keer mee te trainen bij de sportvereniging.

ACTIEVE LEEFSTIJL SCHOOL EN SPORT

Bij de aanvang van het project in Boarnsterhim zijn wij als lio-studenten begonnen aan de cursus ALSS: Actieve Leefstijl School en Sport. Deze cursus behelst het tegengaan van over-

gewicht bij kinderen en de bewustwording van de noodzaak van een actieve leefstijl.

Tijdens de cursus hebben we ook om leren gaan met het leerlingvolgsysteem 'Jump-In'. Dit leerlingvolgsysteem is ontwikkeld bij het project Jump-In wat in Amsterdam gestart is in 2002. Het idee achter dit LVS is de leerlingen te meten, te wegen en een interview met ze te houden. Het interview heeft als doel het beweeg- en sportgedrag van kinderen te achterhalen. Door deze gegevens te verzamelen en te verwerken ontstaat een databank waaruit verschillende gegevens gehaald kunnen worden. Met deze gegevens kunnen de juiste interventies geplaatst worden. In de gemeente Boarnsterhim hebben we een kleinschalige databank opgezet. Het viel op dat meer dan 90 procent van de kinderen al dagelijks beweegt.

BUITENSCHOOELSE ACTIVITEITEN

Naast lesgeven is een combinatiefunctie vooral gericht op buitenschoolse sportactiviteiten. Doordat de combinatiefunctionaris op lokaal niveau werkzaam is, bestaat er een directe link tussen scholen en sportverenigingen. De korte communicatielijnen maken het mogelijk om samen met sportverenigingen (kleinschalige) evenementen op te zetten waaronder sportinstuiven.

Deze sportinstuiven hebben meerdere keren een tweeledig doel, namelijk:

- 1 het creëren van een buitenschools sportaanbod en
 - 2 de mogelijkheid voor de vereniging om zich te profileren.
- Deze vorm van samenwerking heeft als gevolg voor de combinatiefunctie dat de uitvoerende taak vergezeld wordt van een meer organiserende taak.*

Marleen: 'De plaatselijke vereniging heeft voor een SEU voetbal na schooltijd een tweetal lessen verzorgd. De opgedane vaardigheden worden door de leerlingen in de lessenserie voetbal op school duidelijk toegepast. De leerlingen kunnen mij nu goed tegenstand bieden! Het speelplezier wordt hierdoor enorm en het enthousiasme van de kinderen in de lessen is zichtbaar verbeterd.'

Hugo: 'Door gebruik te maken van het LVS Jump-In heb ik mijn groep kinderen kunnen monitoren gedurende enkele maanden. Dat ik hier niet overduidelijke resultaten heb kunnen signaleren heeft te maken met een tekort aan tijd. Wat ik echter wel heb geleerd is hoe ik het LVS Jump-In kan gebruiken en welke mogelijke interventies er te hanteren zijn, als uit de gegevens blijkt dat er kinderen met onder- of overgewicht zijn.'

Instuif met unihockey: relatief onbekend, maar ongekend populair

SPORT MATCHT SCHOOL

Om de samenwerking met verenigingen te stimuleren is ervoor gekozen om het project Sport Matcht School te integreren in het lopende project. Zoals u heeft kunnen lezen in *Lichamelijke Opvoeding 5, 2008* is dit project een samenwerking tussen de Alliantie School & Sport en vijftien sportbonden. Het geld dat zij beschikbaar stellen wordt gebruikt om

een samenwerking tussen verenigingen en scholen te realiseren.

In de gemeente worden de lio's ingezet voor de realisatie van deze samenwerking tussen vereniging en scholen. Dit betekent dat zij een organiserende rol vervullen.

MULTIDISCIPLINAIRE INZET VAN LIO'S

Skeeleren, unihockey, volleyballen, gymnastiek, atletiek, survival, voetbal, rugby, basketbal, badminton, enzovoorts, enzovoorts. Een opsomming van alle disciplines waarin de lio's sportactief geweest zijn tijdens het project. Buiten het lesgeven en de buitenschoolse activiteiten hebben de lio's een actieve rol bij de invulling van sportactiviteiten in de gemeente. Hierin zijn twee rollen te onderscheiden: de rol waarin de lio's als vervangend kader voor de sportvereniging aan het werk zijn en de lio's die eigen expertise gebruiken bij sportactiviteiten op verzoek van verenigingen of scholen.

Bij deze laatste rol komt nog een extra taak aan bod, namelijk het begeleiden van specialisten (zonder specifieke lesgeefervaring) tijdens een sportieve activiteit.

CONCLUSIE

Vanaf het moment dat wij in de gemeente Boarnsterhim werkzaam werden, hebben wij alleen maar positieve berichten

Frank: *'In het kader van de cursus ALSS heb ik twee lessen over gezondheid aan mijn kinderen gegeven. De eerste les stond in het teken van voeding, wat is 'goed' en wat is 'slecht' eten? Overgewicht stond centraal in de tweede les, deze was informatief van aard en hierin heb ik verteld wat de gevolgen van overgewicht op jonge leeftijd kunnen zijn. De kinderen zijn hier erg in geïnteresseerd. De opdracht om een dag bij te houden wat je eet werd ook met veel enthousiasme uitgevoerd.'*

John: *In maart was de start van een prachtig evenement. In samenwerking met drie verenigingen (korfbal, volleybal en badminton) heb ik twee sportmiddagen georganiseerd voor de jeugd van zes tot 12 jaar. De aanloop voor het evenement was enorm waardoor op het laatste moment nog extra trainers aangetrokken werden om het project in goede banen te leiden. Naast de enorme toeloop was het enthousiasme van zowel de kinderen als het lesgevende kader erg opvallend, en vergeet niet het bijkomende voordeel voor de verenigingen: er kwamen meer kinderen op af dan verwacht en deze kinderen zijn allemaal uitgenodigd voor een bezoek aan de reguliere trainingen.*

Een gezamenlijke warming-up aan het begin van een instuif. Deze werd massaal bezocht en na twee uur sporten waren de meeste kinderen uitgeblust.

ontvangen. Niet alleen kinderen maar ook ouders, leerkrachten, schooldirecteuren en de bovenschoolse directeur Hans Greidanus reageren erg enthousiast. Het is bevredigend om te

merken dat we erg gewenst zijn. Deze positieve sfeer draagt er toe bij dat de bereidheid tot samenwerking van scholen en verenigingen erg groot is.

Nu we het einde van het schooljaar naderen en terugkijken op het project zien we graag dat het project ook volgend schooljaar doorgang vindt. Gezien de enthousiaste reacties van de kinderen, maar ook de scholen zelf en de sportverenigingen, blijkt dat de combinatiefunctionaris een enorme impuls levert aan de (sport)beleving van kinderen. Als je de kinderen op school in de reguliere lessen bewegingsonderwijs tegenkomt is het verschrikkelijk mooi om ze na schooltijd met evenveel enthousiasme tegen te komen bij andere sportactiviteiten. De combinatiefunctie is wat ons betreft een zeer goede stap om een ommekeer te bewerkstelligen in de strijd tegen de bewegingsarmoede onder jongeren.

Jorre van der Bij, Nathan Bontsema, John de Jonge, Hugo Luikens, Marleen Reenders en Frank Schuurman zijn allen vierdejaars ALO-studenten aan het Hanze Instituut voor Sportstudies te Groningen. Ze lopen in hun laatste jaar een lio-stage waarin de combinatiefunctie de boventoon voert.

Foto's: Els Romkers

Nathan: Het eerste wat ik deed toen ik het verzoek kreeg skeelerlessen te verzorgen in de gemeente was mijn eigen skates opzoeken. Het is al enige tijd geleden dat ik zelf op de wieltjes gestaan heb, dus enige oefening zal de lessen goed doen! Bij deze sportactiviteit zal ik bijgestaan worden door Alwin Kuipers, een 'specialist' op wieltjes die ik erg goed kan gebruiken als voorbeeld, de instructie zal ik voor mijn rekening nemen!

Correspondentie: nathanbontsema@live.nl

T

STROPDAS EN TRAININGSPAK: EEN UNIEKE COMBINATIE(FUNCTIONARIS)?!

In dit topic laten we vanuit verschillende perspectieven de combinatiefunctie beschrijven. In dit artikel gaat het om de functionaris die vooral bij de sportvereniging werkzaam is om daar de professionalisering vorm te geven. Door: Kris Tuinier

Staatssecretaris Jet Bussemaker gaf tijdens een door NOC*NSF en KNVB georganiseerde discussiebijeenkomst Sportpoort in Den Haag aan een voorstander van de combinaris te zijn. De doelen uit de 'Impuls' (beschreven in het openingsartikel van dit topic) zullen een bijdrage moeten leveren aan het kabinetsbeleid ten aanzien van sport. In de beleidsbrief 'De kracht van sport' kondigt het kabinet aan een aantal doelstellingen in en met de sport te willen realiseren. 'Het gaat daarbij om de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk; het vergroten van het effect van sport en beweging op de volksgezondheid; de participatie, emancipatie en integratie van achterblijvende of kwetsbare groepen in de sport, zowel in eigen land als in ontwikkelingslanden, en om de ontwikkeling van talent en het leveren van topprestaties. Bovenal moet sport voor iedereen een sportieve, gezonde en veilige omgeving bieden, waar negatieve (rand)verschijnselen worden aangepakt die afbreuk doen aan de kracht van de sport.'

PROFESSIONAL

De combinaris is de professional die, vanuit rijksoverheidsgelden aangevuld met andere geldstromen, aan deze doelen gaat werken. Uitgangspunt is dat een combinaris werkt voor twee werkgevers (in dienst bij één werkgever!) en hij of zij zal gezien bovenstaande doelen als een spin in het web moeten functioneren om partijen bij elkaar te brengen.

Concluderend kan gesteld worden dat er

een toenemende aandacht voor sport is, ook op beleidsniveau. Dit biedt vele kansen voor een kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de sportsector in Nederland! De combinaris moet daar een belangrijke rol in spelen.

DE COMBINARIS EN PROFESSIONALISERING VAN DE SPORTVERENIGING

Een belangrijke rol voor de combinaris is weggelegd bij de sportvereniging. Het kabinet wil graag dat sterke verenigingen een maatschappelijke functie gaan vervullen. Om dit te bereiken is professionalisering van belang en een combinaris levert daar een bijdrage aan. Professionalisering van verenigingen vraagt nogal wat van de combinaris. NOC*NSF heeft samen met het ministerie van VWS en met Randstad als partner gewerkt aan professionalisering in de sport in de vorm van het PRinS-project. Bij 15 pilotverenigingen werd gewerkt met verenigingsmanagers met als doel professionalisering van de vereniging. Bij deze verenigingen is dat vrij succesvol geweest, maar 'in den lande' zien we nog niet heel veel verenigingen volgen. Om de vereniging te kunnen professionaliseren heb je professionals nodig. NOC*NSF maakte door middel van het PRinS-project al duidelijk het belang hiervan in te zien. Van professionals mag verwacht worden, dat ze op grond van hun specialistische kennis al improviserend tot een creatief resultaat komen. In dit geval zal het resultaat moeten aansluiten bij maatschappelijke doelen zoals verwoord in het kabinetsbeleid.

Daarnaast zal dezelfde combinatiefunctionaris ook resultaat moeten boeken voor zijn werkgever, bijvoorbeeld een sportvereniging.

MEERWAARDE

Het creëren van meerwaarde of waardecreatie is een belangrijke rol van een professional. De vraag is voor wie deze professional nu meerwaarde moet creëren. Ten eerste zal de combinaris die (gedeeltelijk) vanuit overheidsgelden wordt betaald waarde moeten creëren door bij te dragen aan oplossin-

gen voor maatschappelijke problemen. Zijn of haar aanwezigheid zal er voor moeten zorgen dat bijvoorbeeld de gezondheid in de wijk of buurt vooruit gaat door middel van sport. Naast gezondheid zijn er natuurlijk vele andere maatschappelijke doelen. Een belangrijk (maatschappelijk) doel waar de vereniging voor wordt ingezet lijkt de (sportieve) opvang te zijn. Terwijl ouders werken krijgen kinderen de kans om zich (sportief) te ontplooien.

Wil je geld van de burger verantwoord besteden aan dit soort maatschappelijke functies dan mag ook verwacht worden dat inzichtelijk wordt gemaakt wat die meerwaarde voor de maatschappij dan is. Dat betekent dat onderzoek en kwaliteitszorg van belang zijn om dit inzicht te geven.

Daarnaast zal de eindgebruiker, in dit geval de sporter, in zijn of haar beleving van sport ook een verbetering in het sportaanbod moeten zien. De sporter zal meer tevreden moeten zijn over de aangeboden sportdienst en in die zin gaat het vooral om een kwalitatieve verbetering van de sport. Daarnaast zou het sportaanbod ook uitgebreid kunnen worden waardoor de kwantiteit omhoog gaat. Deze kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van de sport door een combinaris levert dan meerwaarde op voor de sportconsument.

Het is een nadrukkelijke wens van het kabinet en 'mensen uit het veld' dat er een sterkere link komt tussen de vereniging en de school. Ook de school zal dus voordeel moeten hebben van een combinaris. Dit kan door een rol te spelen in de eerder genoemde (sportieve) naschoolse opvang of door (meer) lessen bewegingsonderwijs te verzorgen. Voor het basisonderwijs is dit de kans om een vakleerkracht aan te stellen of het aantal uren van de vakleerkracht uit te breiden.

Tot slot zal de werkgever, bijvoorbeeld de vereniging, moeten merken dat er een professionaliseringsslag plaatsvindt. Problemen waar de sportvereniging mee kampt worden (gedeeltelijk) opgelost door de komst van de combinaris.

Via de verenigingsmonitor vraagt NOC*NSF verenigingen jaarlijks naar hun grootste knelpunten en zorgen. Uit tabel 1 blijkt dat de grootste zorgen bij verenigingen al jaren zitten bij de kaderproblematiek. Het gaat dan vooral om technisch en

FOTO: HANS DIJKHOFF

Gedeeltelijk bureaubaan

bestuurlijk kader. De combinaris zal met deze zorgen aan de slag moeten.

UITVOEREND EN COÖRDINEREND

De combinaris zal in de vereniging waarde moeten creëren door op zowel uitvoerend als coördinerend gebied een rol te spelen en de problemen die er zijn aan te pakken.

In de politiek lijkt er op dit moment enige angst te zijn dat het geld dat beschikbaar komt, besteed wordt aan 'stropdassen in plaats van trainingspakken'. Uiteraard zal een combinaris het gezicht in de buurt moeten zijn, zowel op school als in de vereniging, en dien ten gevolge ook veel voor de groepen moeten staan. Maar daarnaast zal het ook iemand moeten zijn die

Tabel 1: Belangrijkste zorgen van sportverenigingen (Bron: NOC*NSF; Nuijten et al., 2004)

	2000	2001	2002	2003
Kader	88	88	78	72
Leden	58	60	58	52
Accommodatie	32	38	28	33
Financiën	34	22	24	26
Overig	14	19	14	25
Geen zorgen	2	3	12	10

partijen bij elkaar kan brengen, taken kan verdelen, (jeugd)kader kan opleiden, (technisch) beleid kan opstellen en implementeren, aan ledenwerving kan doen, nieuw sportaanbod kan creëren, etc.

Al met al een complexe taak die schreeuwt om professionals die naast een uitvoerende taak ook een coördinerende functie vervullen!

HET FUNCTIEPROFIEL

De vraag die nu voor ligt is de volgende: Wat is nu het profiel van die combinaris die bovenstaande doelen waar kan maken?

In de eindrapportage van de Taskforce combinatiefuncties

wordt een aantal profielen onderscheiden.

De Taskforce, die het profiel heeft opgesteld, maakt onderscheid op drie competentieniveaus:

A bewust en taakgericht invulling geven aan het eigen functioneren

B bewust en resultaatgericht invulling geven aan het eigen functioneren en aan de functie als verbinding tussen organisaties

C bewust en doel- of effectgericht invulling geven aan en ontwikkelen van het eigen functioneren en de samenwerking tussen en de professionaliteit van organisaties.

De Taskforce onderscheidt vier verschillende rolbeschrijvingen van activiteitenleider tot directeur-leraar.

Opleiding

Aan het Instituut voor Sportstudies in Groningen worden brede sportprofessionals opgeleid. Na een gemeenschappelijke propedeuse kunnen studenten kiezen uit de majors sportgezondheid, sportmanagement en sportontwikkeling. Bij de major sportontwikkeling, ontstaan uit de academie voor lichamelijke opvoeding (ALO), is al langer voorzien dat de relatie tussen school, vereniging en buurt hechter wordt. In het curriculum worden studenten nu al vier jaar voorbereid op de veranderende wereld van sport en bewegingsonderwijs door modules te volgen in de context van de buurtsport en sport, naast de bekende onderwijscontexten. Daarnaast kunnen studenten sportontwikkeling kiezen uit het aanbod van de major sportgezondheid en major sportmanagement om zich als professional te verbreden of te specialiseren. Door het volgen van het aangeboden curriculum en het zinvol invullen van het vrije deel zijn de eerste brede sportprofessionals ondertussen al afgestudeerd en zij zijn in staat om meerdere rollen in de buurt te vervullen. Ze staan klaar om als combinaris aan de slag te gaan!

Het Instituut voor Sportstudies

Het Instituut voor Sportstudies, een zogenaamde brede bachelor bestaande uit de opleidingen ALO en SGM (Sport, Gezondheid en Management), heeft haar koers voor de komende jaren uitgezet. De missie van het Instituut is de volgende:

‘Wij willen als waardegedreven organisatie kenniswerkers in de sport leren het beste uit zichzelf en anderen te halen, om op inspirerende wijze de beroepspraktijk te innoveren’

Deze missie betekent dat het Instituut voor Sportstudies nadrukkelijk een bijdrage wil leveren aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en studenten wil opleiden tot kenniswerkers.

Een professional is aan te duiden als kenniswerker wanneer voor het goed uitvoeren van zijn primaire taak hij permanent, relatief veel moet leren, omdat hij afhankelijk is van kennis met een relatief korte halfwaardetijd (Weggeman, 2000). Binnen een snel veranderende sportwereld moeten studenten en docenten relatief veel leren om telkens de beste oplossingen voor oude en nieuwe problemen aan te dragen en uit te voeren met als doel een kwalitatief goed sportaanbod.

Het Instituut is volop in ontwikkeling en wil de sport en werkers in de sport nu en in de toekomst (nog meer) ondersteunen door:

- **opleiden en scholingstrajecten voor:** verenigingsmanagers, de combinatiefunctie van de sportleraar nieuwe stijl, actieve leefstijl consultants, beleidsmedewerker BOS-driehoek, citymarketingmanagers, sportbuurtwerkers, maatschappelijk betrokkenen MKB-ondernemers en clubbestuurders
- **ontwerp en ontwikkeling van sportgerelateerde organisatieconcepten voor:** sportboulevards, talentcentra voor niet kapitaalkrachtige jongeren, ‘community based’ sportintegratieprojecten, sportaanbod rondom brede scholen, preventieve gezondheidscentra en sportevenementen in het kader van de Alliantie School & Sport
- **opzetten en uitvoering van praktijkgericht onderzoek naar:** gezondheidseffecten van actieve leefstijlprogramma’s, sociale winst van integratieprojecten, kindvriendelijkheid van trainingsmethoden, gebruikerskwaliteit van sportaccommodaties voor specifieke doelgroepen, de maatschappelijke betekenis van profclubs en grootschalige sportevenementen.

De combinaris in de regio Noord-Nederland kan gebruikmaken van de expertise en mankracht van het Instituut voor Sportstudies. Op dit moment zijn er gesprekken gaande tussen de gemeente Groningen en het Instituut voor Sportstudies om de expertise van het Instituut in te zetten voor de samenleving en dit op te nemen in het sportbeleid 2010 -2020 en een intentieverklaring tussen gemeente en Instituut. Het doel is om meer van dit soort samenwerkingsovereenkomsten aan te gaan met gemeentes in de regio Noord-Nederland.

FOTO: HANS DIJKHOF

Speerpunt blijft bewegen

In het rapport 'School en Sport' concluderen onderzoekers na een aantal gesprekken met combinatiefunctionarissen in pilotprojecten dat 'naast pedagogische kwaliteiten de functionaris dient te beschikken over organisatorische en managementvaardigheden. De functionaris moet snel kunnen schakelen en er niet voor terugdeinzen om contacten in de buurt te leggen en deze te benutten.'

Als je als gemeente de combinatiefunctionarissen ambitieus inzet en een kwaliteitsslag wil maken in de sport zullen in wijken (of sportieve omgevingen) type C-functionarissen moeten worden aangesteld. Van deze groep mag verwacht worden dat ze vanuit een visie op sport partijen bij elkaar brengen en slimme nieuwe oplossingen creëren. Uiteraard zullen deze functionarissen samenwerken met type A en B. In eerste instantie lijken in Nederland ALO-afgestudeerden het meest geschikt om deze complexe taak uit te voeren. De vraag rijst of deze groep voldoende toegerust is om de taken die buiten het onderwijs liggen uit te voeren.

DE COMBINARIS AAN HET WERK!

De combinaris in Groningen maakt gebruik van bestaande initiatieven in de wijk en stelt mixed beweeg-interventieteams samen waarbij verschillende actoren in de wijk een rol krijgen.

Sport en bewegen is het vertrekpunt, maar sluit aan bij andere beleidsterreinen.

Naast het uitvoeren van bestaand beleid wordt in de wijk vraaggericht gewerkt zodat een programma op maat wordt gerealiseerd.

De combinaris zet studenten in voor de uitvoering en maakt gebruik van de onderzoekscapaciteit van het lectoraat Sportwetenschap van het Instituut voor Sportstudies. Het Instituut biedt cursussen en opleidingen aan om mensen in de wijk op het gebied van sport en bewegen te professionaliseren. De expertise die de combinaris opbouwt draagt hij of zij over in lessen op het Instituut, waar praktijk en theorie bij elkaar komen. Alle activiteiten in de wijk leveren een bijdrage aan het bereiken van maatschappelijke doelen. Daarnaast wordt de deelnemerkwaliteit verhoogd en wordt tegemoetgekomen aan de intrinsieke waarde van sport. De combinaris creëert een meerwaarde voor de maatschappij, de school, de vereniging, maar bovenal voor de sporter. Hij of zij voert uit en coördineert, draagt stropdas en trainingspak!

Kris Tuinier is docent en programmacoördinator onderbouw en Associate Degree (AD) sportmanagement aan het Instituut voor Sportstudies in Groningen.

Correspondentie: e.k.tuinier@pl.hanze.nl

IS ELKE SECTIE EEN LERENDE SECTIE? (2)

Naar aanleiding van een workshop die Kees Faber enige tijd geleden heeft gegeven wordt in enkele artikelen een aantal stellingen uitgewerkt. In deze aflevering stelling 1. Door: Kees Faber

Stelling: Je kunt alleen jezelf wat leren

Ik ben sinds enige tijd actief als supervisor (een coach die mensen helpt om als persoon te leren in hun werk) en in mijn opleiding zaten ook drie leersupervisies. En die zijn cruciaal geweest voor mijn opvatting over leren.

Een supervisie bestaat uit 1-1 gesprekken, waaraan vooraf je een schriftelijke inbreng (reflectie) schrijft; die voorbereiding stuur je naar je supervisor. Toen ik de eerste keer bij hem zat keek mijn supervisor me vriendelijk aan en wachtte. Ik werd er wat ongemakkelijk onder, want ik was gewend dat degene die de leiding heeft het initiatief neemt. Dus ik zat te wachten op een opening in de sfeer van: Kees ik heb je verslag gelezen en ik wou graag even ingaan op... Nee, hij wachtte op mij: 'wat wil je,

Met elkaar oefenen, van elkaar leren

FOTO: HANS DIJKHOFF

jij wilt wat leren. Ik weet niet wat jij wilt leren, dat moet je me vertellen; ik kan je dan wel helpen'.

LATEN PRATEN

Mensen kunnen alleen zichzelf iets leren. Ik moest er even aan wennen. Onderwijsmensen zijn sterk geneigd om zich verantwoordelijk te voelen voor het leren van anderen. Dat gaat gauw de kant op van 'lehen' (onderwijzen) in plaats van 'leren' (leren).

Dat werkt niet goed; elk mens dient bij het leren op een actieve manier een relatie te leggen met zijn persoonlijke ervaringen. En dat kun je alleen maar zelf. Mijn supervisor bracht mij door zijn zwijgen in beweging: ik ging zelf leren en hij ondersteunde me daarbij. Als hij wel het voortouw had genomen was de kans groot geweest dat we een kant op waren gegaan die niet bij mij paste, die niet aansloot bij waar ik was, niet paste bij mijn – even duur gezegd – mentale model.

Het gaat hier om zelfverantwoordelijk leren. Reflectie is de kern van zelfverantwoordelijk leren: van leerlingen, maar ook van leraren en managers.

Dat betekent om te beginnen dat een leraar bereid en in staat is om werkervaringen te expliciteren en te concretiseren: wat heb je gedaan, hoe ging dat, wat was er belangrijk? Daarna zal hij in staat moeten zijn om deze ervaringen te problematiseren en te analyseren: Wat stemt me tevreden? Wat zint me niet? Waarom heb ik dat zo gedaan? Kan het ook beter? Dan komt de stap naar het daadwerkelijk willen veranderen: een keuze maken om het de volgende keer anders te doen: alternatieven afwegen en er een kiezen. Tot slot wordt de intentie omgezet in gedrag: wat ga ik doen, hoe ga ik dat doen, wie kan me daarbij helpen? Immers, effectief leren uit zich in ander gedrag. En dan kan de reflectiecyclus opnieuw beginnen. Een reflectieve competentie is een voorwaarde voor leren. De houding en kunde hebben om het werk steeds beter te willen doen, permanent op zoek zijn naar verbetering en vernieuwing.

Dit is de kern van leren; een leraar die deze lerende attitude bezit en laat zien leert van zichzelf, van zijn leerlingen, van collega's, kortom van iedereen. Ook informatie die via boeken, lezingen e.d. tot hem komt zal beter landen omdat hij er in slaagt om het te koppelen aan wat hij al deed en of wist. Hij

weet wat hij doet, waarom hij dat doet, wat zijn zwakke en sterke kanten zijn en waarin hij wil groeien.

MODELLEN

Ik kan het niet laten om op dit punt ook iets te zeggen over de nadruk die de laatste tijd binnen scholen wordt gelegd op kwaliteitszorg. Kwaliteitszorg is o.a. bedoeld om organisaties permanent te laten leren. Prima dus. En er is ook niet zo veel mis met de principes van kwaliteitszorg; in wezen is de kwaliteitscyclus (PCDA-cirkel bijvoorbeeld) op organisatieniveau niet veel anders dan de cirkel van reflectief leren op individueel niveau. Echter, de concretisering en uitwerking van kwaliteitszorg is er vaak een die niet bijdraagt aan het leren van mensen in de school. Er wordt bij kwaliteitszorg nogal eens gefocust op vragenlijsten, getallen, systemen, bureaucratische procedures, onderlinge vergelijkingen (benchmarking?), formats; beheersing en controle staan voorop en wordt voorbijgegaan aan de mensen, aan het leren.

Kwaliteitsmaatregelen leiden lang niet altijd tot verbetering van het primaire proces in de klas. Sterker nog, kwaliteitszorg kan zelfs contraproductief gaan werken als leraren meewerken omdat het moet van de schoolleiding, het veel extra werk oplevert zonder dat je ziet wat het rendement is, en/of blijft hangen in de voorwaarden, beleid, organisatie; het komt de klas niet binnen, het raakt de mensen niet. Leraren komen in

zo'n situatie niet toe aan hun eigen opvatting over kwaliteit en daarmee aan hun eigen leren.

Als ik aan een schoolleider de vraag stel: hoe staat het bij jullie met de kwaliteitszorg dan krijg ik vooral antwoorden als: 'Ja, we zijn druk bezig met het EFQM-model' of 'wij hebben net de Balanced Scorecard ingevoerd'. Ik word van deze antwoorden nooit erg vrolijk; ik wordt vrolijker van antwoorden als:

- we hebben net de leerlingen hun mening gevraagd over de lessen in de onderbouw of de veiligheid op school
- we hebben een proefproject in de eerste klas waarin leerlingen leraren beoordelen
- we hebben een start gemaakt met intervisie tussen de leden van ons team
- ik vorm een duo met mijn collega; we kijken in elkaars lessen en bespreken die na.

Kwaliteitszorg moet over mensen en niet over papier gaan. Het sluit aan bij de eigen verantwoordelijkheid van iedereen die in de school actief is. Het kwaliteitssysteem is daarbij van secundair belang.

Correspondentie: c.a.faber@pl.hanze.nl

ADVERTENTIE

MAMMOET SPORT

www.mammoetsport.nl

Robert van der Horst
International

De Sleutel 1 • 5652 AS EINDHOVEN
Tel. 040-2155225 • Fax 040-2155226

2008

EQUIPMENT VOOR SCHOLEN • CLUBS • RECREATIE • THERAPIE • FITNESS • WELLNESS • ZWEMMEN

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen
Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

COMBINATIEFUNCTIES

Door: mr. Sandra Roelofsen

Aan het werk met combinatiefuncties is de titel van het eindrapport van de Taskforce Combinatiefuncties. De opdracht van de Taskforce lag onder meer in het beschrijven en geven van oplossingen rondom de aspecten van werkgeverschap, het in kaart brengen van de rechtspositionele gevolgen en het maken van voorbeeldcontracten.

In het rapport van de Taskforce (zie voor het volledige rapport de nieuwe pagina op de website betreffende combinatiefuncties) wordt een opsomming gegeven van mogelijke oplossingen voor bovenstaande vragen en daarmee voor de rechtspositie van de combinatiefunctionaris. Een eenduidig advies van de Taskforce om voor een bepaalde werkgever te kiezen volgt niet uit het rapport.

Een begrijpelijk standpunt van de Taskforce omdat combinatiefuncties per definitie het product zijn van lokaal maatwerk en aangesloten moet worden bij gemeentelijk beleid. Bij de realisering van de combinatiefuncties spelen gemeenten een cruciale rol. De gemeenten zijn de ontvangers van de subsidie voor combinatiefuncties maar dienen zich ook garant te stellen voor de co-financiering van deze functies (voor 60%). Gemeenten leggen de verbinding tussen de verschillende sectoren en bezien op lokaal niveau waar en op welke manier de combinatiefuncties het best kunnen worden ingezet.

Een begrijpelijke (en verwachte) conclusie ook, omdat de Taskforce was samengesteld uit een veelheid van sectoren die allen hun inbreng willen hebben en houden in de combinatiefuncties: gemeenten, onderwijs, sport, cultuur, kinderopvang en welzijn.

Wel durft de Taskforce een voorzichtig advies aan: het werkgeverschap dient bij voorkeur belegd te worden bij de school of de organisatie van sport of cultuur. Alternatieven als werkgeversinstututen, pay-rolling en sportservicebureaus kunnen volgens de Taskforce effectief zijn (vooral in financieel opzicht, namelijk het vermijden van BTW-heffing) maar staan ver af van de doelstelling van combinatiefuncties: het versterken van de samenwerking tussen onderwijs, sport en cultuur.

Overigens blijkt in de praktijk dat juist deze commerciële instellingen op een effectieve en succesvolle wijze in staat zijn om gemeenten te benaderen en van invloed zijn op de keuzes die gemeenten maken bij het invoeren van de combinatiefuncties!

Wat is nu de rol van de KVLO in dit invoeringstraject?

De KVLO heeft een helpdesk ingericht waar de scorende spitzen, combinatiefunctionarissen, scholen, gemeenten en anderen voor advies terecht kunnen. Verder heeft de KVLO de intentie om een netwerk van combinatiefunctionarissen, werkzaam in onderwijs en sport, te starten zodat de KVLO ook op deze wijze geïnformeerd blijft vanuit de praktijk en ondersteuning kan bieden waar dat nodig blijkt te zijn.

De KVLO volgt de ontwikkelingen op dit gebied op de voet en probeert invloed uit te oefenen waar mogelijk om een kwaliteitsslag richting onderwijs te maken en de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren te leggen.

Wat wordt de rechtspositie van de combinatiefunctionarissen?

Uit het voorgaande blijkt dat daar geen eenduidig antwoord op kan worden gegeven. De rechtspositie is afhankelijk van de keuze voor een werkgever en de arbeidsovereenkomst die wordt afgesloten tussen werkgever en werknemer. Daarop kan een CAO van toepassing zijn. De keuze voor de werkgever en het soort arbeidsovereenkomst worden op lokaal niveau gemaakt.

Het moge duidelijk zijn dat vanuit de KVLO de onderwijswerkgever de voorkeur heeft. Vanwege de rechtszekerheid en arbeidsvoorwaarden voor onze leden, maar vooral vanuit de gedachte dat goed onderwijs in bewegen en sport de basis legt voor een succesvolle combinatiefunctie.

Daarom maken de CAO-PO-onderhandelaars vanuit de KVLO zich sterk voor een aanpassing van de bestaande arbeidsvoorwaarden aan de nieuwe combinatiefuncties. De hoofdlijn daarbij is dat op een combinatiefunctionaris, aangesteld/benoemd in het primair onderwijs, de CAO-PO van toepassing is voor dat deel dat in het onderwijs gewerkt wordt.

Voor het deel dat buiten het onderwijs gewerkt wordt zal een deel van de bepalingen in de CAO buitenwerking worden gesteld (denk aan beschikbaarheid 's avonds en in vakanties, compensatieverlof). Op deze wijze kan het voor alle partijen aantrekkelijk worden om het onderwijs als werkgever in te zetten.

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 7 - 2008

PRAKTIJK KATERN

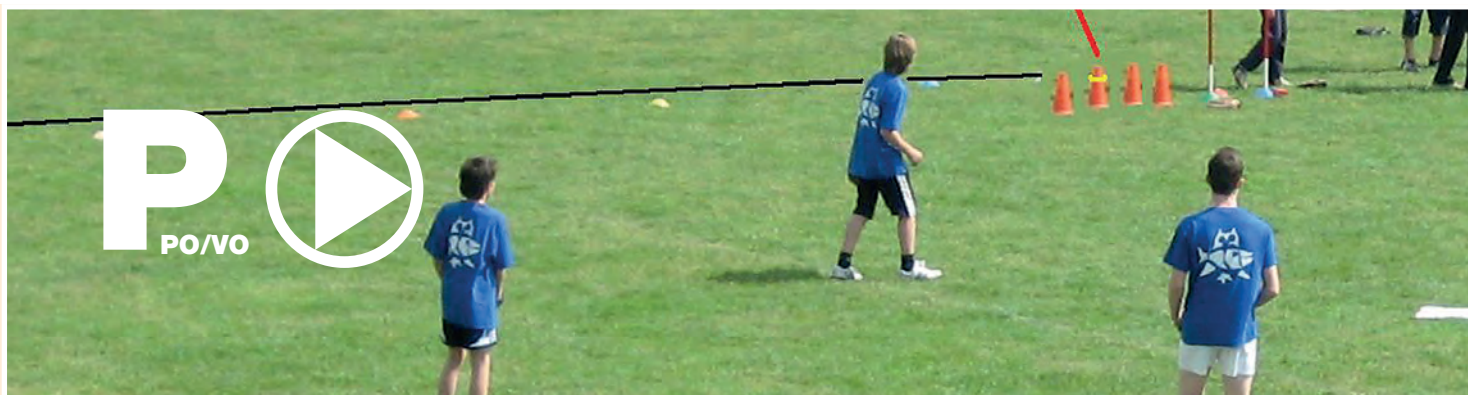

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

SOFTBAL: HIT AND RUNS VOOR ELK NIVEAU (3) | 24
NORMERING | 29

GOLFSURFEN IN DE LESSEN LO | 30

EEN LESSENREEKS ARCOGYM IN HET ONDERWIJS (2) | 32

SOFTBAL: HIT AND RUNS VOOR ELK NIVEAU (3)

Van 'Level 1' via insluittikspelen naar 'Level 2'

Naar aanleiding van het eerste artikel 'Hit and Run voor elk niveau', dat verscheen in *Lichamelijke Opvoeding 11* van 2007, hebben we veel reacties gekregen van leerlingen, studenten en collega's. Reacties waarin wordt aangegeven dat deze activiteit aansluit bij de beleving en het speelniveau van leerlingen en bovendien eenvoudig uitbouwbaar is. Daar willen we in dit artikel nader op ingaan. Door: Wytse Walinga en Ivo Dokman

Op de Thomas Oriëntatiedag voor VO in Tilburg en op de studiedag BO in Zwolle hebben respectievelijk 270 en ruim 100 bewegingsonderwijzers aan de workshop 'Hit and Run' deelgenomen. Tot onze vreugde kregen we heel positieve reacties terug. Collega's in BO en VO zien kansen om 'Hit and Run' te spelen waardoor leerlingen op maat kunnen genieten van het softbalspel. Een goede reden om dit spel en de belangrijkste methodische aanpassingen te bekijken en vooral een logisch vervolg te kiezen. Wij zullen onze keuzes toelichten, maar uiteraard zijn er nog vele goede veranderingen en aanpassingen mogelijk, zoals ook blijkt uit de vele goede suggesties van meedenkende en betrokken collega's.

Een greep uit de reacties.

- 'De kinderen vonden het fantastisch' (student die het spel op stage heeft gegeven).
- 'Eindelijk kunnen kinderen die nog niet zo goed kunnen slaan toch lekker meedoen' (basisonderwijs vakleerkracht op de studiedag basisonderwijs).
- 'Meneer, ik heb twee punten gehaald!' (leerling).
- 'Dit is wat we verder moeten ontwikkelen' (ALO-collega).
- 'Hier kan je binnen softbal optimaal rekening houden met verschillen' (ALO-collega).
- 'Meneer, gaan we de volgende keer weer softballen?' (leerlingen).
- 'Ik hoefde de leerlingen niet eens te enthousiasmeren!' (student).
- 'Er moet nu nog een keuzemogelijkheid komen in dit spel.' (ALO-collega's en collega's uit het werkveld).

Deze reacties hebben er voor gezorgd dat we het spel verder zijn gaan ontwikkelen. We noemen de in het eerste artikel beschreven activiteit: 'Hit and Run Level 1'. Dit spel is erg geschikt voor de start van softbal (bovenbouw van het basisonderwijs en brugklas voortgezet onderwijs). Om het spel op maat te houden voor de doelgroep gebruiken wij de volgende methodische aanpassingen.

DE STARTSITUATIE

Voor de slagmensen/lopers: We leggen de situatie zo neer dat 100% van de leerlingen regelmatig honk 1 kan halen (10% kiest hiervoor in het spel) en 20% honk 4. De overige spelers (70%) zullen kiezen tussen honk 2 en 3. De onderlinge honkafstanden en de afstand van slagplaat naar honk 1 zijn dus afhankelijk van het niveau van de deelnemers. Bovendien zou de docent keuzes aan kunnen bieden in de wijze van wegslaan van de bal door te variëren in: slagplankje, korte en lange knuppel én te variëren in: voor jezelf opgooien, een getoste- of van voren gepitchte bal.

Voor de velders: De lijn met honken ligt in het midden van het veld. Dit is gekozen om ook de veldpartij goede kansen te geven. Werpen en vangen is namelijk aan het begin van het softbalspel vaak een moeilijk bewegingsprobleem (zowel het verwerken van de geslagen bal, als het overbruggen van afstand, als het mikken in de handschoen van een brandende medespeler, als het vangen van de bal is in het begin erg lastig). Ballen zullen in dit arrangement een relatief kleine af-

stand moeten afleggen van de veldspelers naar de brandende medespeler.

'Toen ik het eerste honk één meter dichterbij legde kwamen ook mijn minst goede spelers binnen op hun slag' (collega voortgezet onderwijs).

UITBREIDING VOOR DE SLAGMENSEN/LOPERS

Wanneer het niveau van slaan sterk verbetert en het aantal leerlingen dat honk 4 kan halen richting de 30% gaat, kiezen wij er voor om de tussenliggende afstand tussen de honken te vergroten. Dit geldt niet voor het eerste honk. Zwakke slagspelers kunnen op deze wijze goed deelnemen aan het spel door vanuit het lukken beter te worden (succeservaring). Er kan ook worden gekozen om de afstand in toenemende mate te vergroten. Tussen honk 1 en 2 de afstand vergroten met één meter, tussen 2 en 3 met twee meter en tussen 3 en 4 met drie meter. Tot slot is de relatie met de uitbreiding voor de veldspelers van belang.

'Het valt me op dat het vaak de mindere spelers zijn die beslissend zijn in de eindscore van een spel. Zij zijn vaker de spelers die de doorslag geven, doordat ze eerder op safe spelen én dus in ieder geval één punt halen' (derdejaars student Calo).

UITBREIDING VOOR DE VELDPARTIJ

Op den duur slaagt de veldpartij er regelmatig in om lopers uit te maken door:

- slimmere positieverdeling in het veld (rekening houden met je opstelling afhankelijk van de afstand die de slagman kan slaan en de te verwachten richting)
- een betere samenwerking tussen de velders (welke speler pakt de bal, waar stellen de andere spelers zich op en welke speler gaat naar het te branden honk)
- het sneller verwerken van de geslagen bal
- het over grotere afstand kunnen werpen door de velders
- het beter kunnen mikken in de handschoen van een brandende medespeler
- het beter vangen van de bal.

Als dat gebeurt dan schuift de honklijn steeds meer op naar de zijlijn. Hierdoor wordt de afstand die de bal moet afleggen van veldspeler naar brandende medespeler groter. Een uitbreiding voor de velders betekent, dat het in principe eenvoudiger wordt voor de slagmensen/lopers (de meeste rechtshandige slagmensen slaan de bal in het linksveld, waardoor de afstand die de bal moet afleggen van velder naar de brander groter wordt en dus meer tijd kost).

'Doordat ik de honklijn vijf meter verschoof, moesten de leerlingen ineens veel verder gooien. Dit leverde voor een aantal een groot probleem op. (50% van de lopers haalde honk vier door fouten van de veldpartij). Mijn stap was te groot. De honken schoven we weer twee meter dicht naar het midden. Dit sloot beter aan' (collega).

Startsituatie 'Hit and Run Level 1'

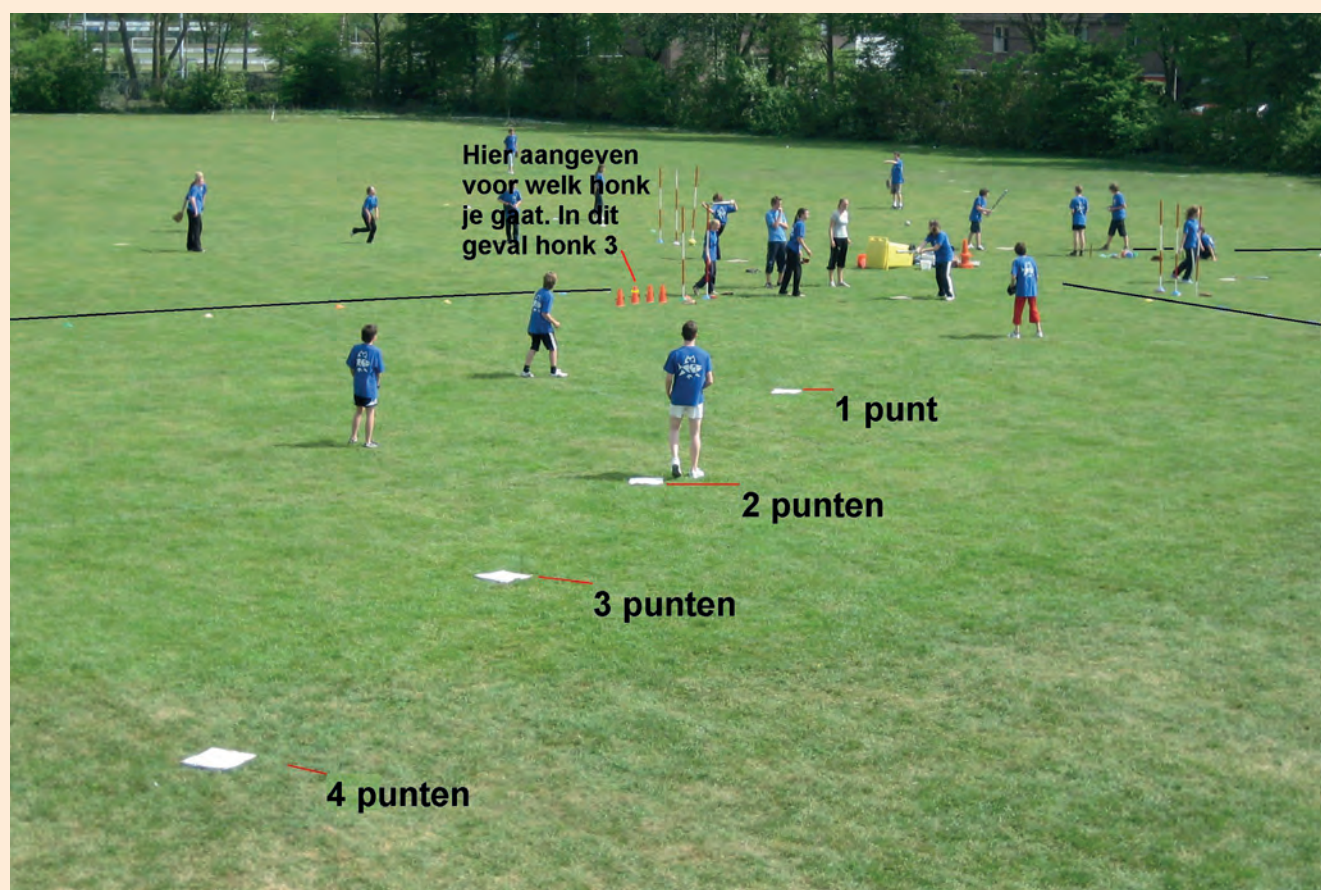
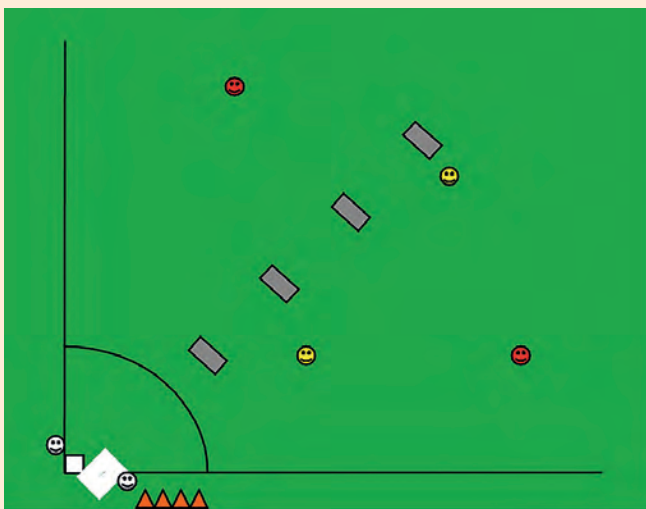
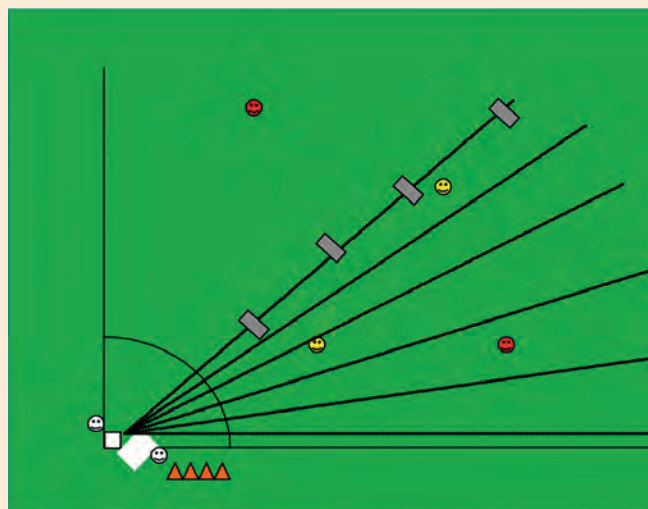

FOTO: DOKKEM

Figuur 1 overzicht startsituatie 'Hit and Run Level 1'

Figuur 2 uitbreiding voor de slagmensen/lopers

HET VERVOLG: HIT AND RUN LEVEL 2: 'THE DOUBLE'

De eerste twee artikelen (LO 11 en 12 uit 2007) behandelen een aantal verschillende spelproblemen die in dit derde artikel bij elkaar komen. 'Hit and Run Level 1' heeft eigenlijk twee teams met afzonderlijke spelproblemen die elkaar beïnvloeden. Het wegslaan van de bal om een honk te halen (spelprobleem 1), wordt beïnvloed door het snel verwerken van de bal om deze al dan niet via medespelers op een bepaalde plaats te krijgen (spelprobleem 2) en andersom.

In het tweede artikel (LO12 uit 2007) behandelden we het spelprobleem van inblijven en uitmaken. Hier komen leerlingen door het diagonaal tikspel en het knotsroofspel in aanraking met insluitkspelen. Deze spelproblemen openen het insluiten dat ook later bij softbal aan de orde komt.

HOE KOMEN DEZE TWEE ARTIKELEN SAMEN IN 'HIT AND RUN LEVEL 2'?

In dit vervolg hebben we een keuzemogelijkheid voor de loper om na het halen van het gekozen honk naar 'the double' te gaan. Hierdoor ontstaat automatisch ook een keuzemogelijk-

heid voor de tikkers: terugdringen of uittikken. Wanneer het niveau van werpen en vangen het toelaat, kiezen we voor deze activiteit. Onze ervaring is dat leerlingen in het begin van het tweede jaar van het voortgezet onderwijs hier aan toe zijn. Wie durft het initiatief te nemen? De loper of de veldpartij?

Slagploeg

- Kies het honk dat je wilt halen. Het gekozen honk 1, 2, 3 of 4 correspondeert weer met het aantal punten.
- Sla de bal en haal het gekozen honk (wanneer je voor een honk hebt gekozen is het halen daarvan verplicht). Je mag niet bij een eerder honk stoppen.
- Na het halen van het gekozen eerste honk heeft de loper een keus. Blijven staan of door.
 - 1 Stop je op je gekozen honk of wordt je daarop teruggedrongen dan heb je dat aantal punten.
 - 2 Ga je uit tussen je gekozen honk en 'the double' dan heb je geen punten.
 - 3 Haal je 'the double' dan krijg je het dubbele aantal punten.

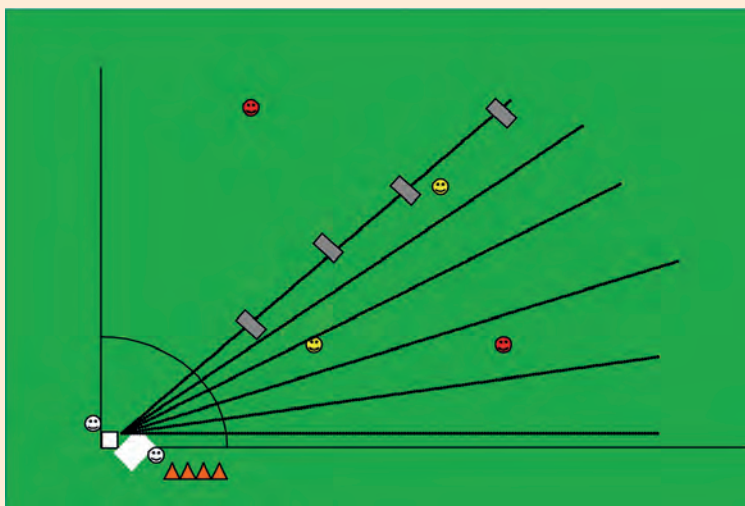
Veldploeg:

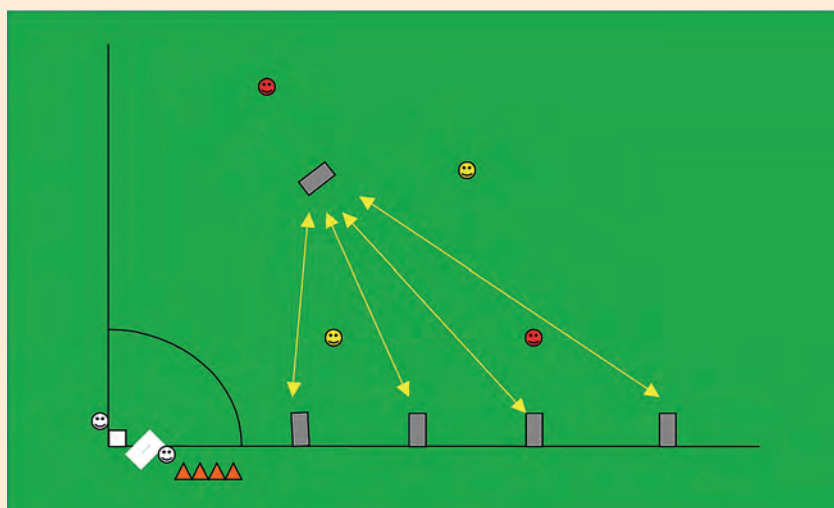
- Je probeert de slagman uit te branden op het van tevoren gekozen honk.
- Wanneer de slagman kiest om te gaan voor 'the double' dan moet je hem uittikken. Het is immers geen gedwongen loop.

'Marrit kiest van tevoren voor het halen van honk 2. Ze slaat en bereikt dit honk. Ze ziet dat de bal nog ver weg is en denkt dat 'the double' binnen bereik is. Anne smijt de bal vanuit het achterveld snel naar een medespeler die bij 'the double' staat. Marrit kiest slim. De veldpartij kan erg goed insluiten en ze gaat op tijd terug naar haar honk. Hierdoor behoudt ze haar twee punten.'

'In eerste instantie gingen de leerlingen voor het terugdringen van de loper. Naarmate ze meer vertrouwen in het gooien en

Figuur 3 uitbreiding voor de velders

Figuur 4 'Hit and Run Level 2' ('the double')

vangen kregen gingen ze proberen de loper uit te tikken door in te sluiten.' (vierdejaars student Calo).

DISCUSSIE

In discussies over dit spel hebben we het over meerdere aspecten gehad. Er zijn collega's die vertellen over hun brugklas waarmee ze officieel softbal spelen met alle regels en dit ook als doelstelling hebben voor hun lessen. Zij vinden het belangrijk dat leerlingen vanaf het begin zo snel mogelijk het officiële softbalspel leren spelen. Wij kiezen duidelijk voor een andere invalshoek. Niet het leren spelen van het spel qua officiële regels, maar het verbeteren van het softbalniveau heeft onze aandacht. Dat willen we bereiken door: veel slagbeurten, belangrijke veldfuncties en oproepbare spelsituaties waarin leerlingen tot lukken komen door onder andere een eigen keuze als slagman/loper.

We hebben ook prachtige gesprekken gevoerd met collega's die zich afvroegen of dit wel softbalspel was vanwege het van tevoren kiezen van het te halen honk en het wegblijven van de keuze daarin tijdens het spel (geen verrassing meer *tijdens* het spel). Volgens ons is dit niet meer dan honk 1 problematiek die we altijd bij softbal tegenkomen. Binnen 'Hit and Run' maken we het toegankelijk voor meerdere niveaus.

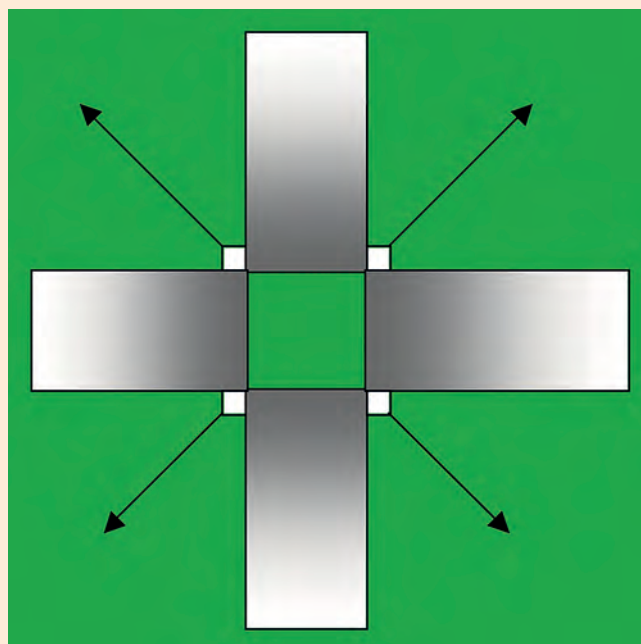
Het officiële softbalspel bestaat uit de volgende fases:

- 1 het opwerpen van de bal
- 2 het wegslaan van de bal in het slaggebied
- 3 het halen van het eerste honk ten opzichte van het voorkomen daarvan
- 4 het halen van verdere honken ten opzichte van het voorkomen daarvan
- 5 het stilleggen van het spel.

'Hit and Run Level 1' is een spel dat de eerste drie fases van het softbalspel in zich heeft. Door deze veelvuldig te spelen krijgen leerlingen eerder voldoende niveau om de laatste twee fases in 'Hit and Run Level 2' goed te spelen. Het spelprobleem van het inblijven en uitmaken door insluiten vindt

parallel plaats in spelen die dit probleem op maat aanbieden zoals omschreven in ons vorige artikel over insluitenspelen in de onderbouw. De start van onze activiteiten richt zich daarom op de spelproblemen werpen en vangen en op het wegslaan van de bal. Deze twee gecombineerd in het eerste spel 'Hit and Run Level 1' zorgen voor een interessante situatie waarin beide spelproblemen onder invloed van de ander gespeeld kunnen worden. Wanneer er voldoende speelniveau op beide spelproblemen is wordt het tijd om er een nieuw spelprobleem in te brengen. Naast het wegslaan van de bal en het werpen en vangen onder tijddruk komt nu het inblijven en uitmaken in het spel. In 'Hit and Run Level 2' moeten de velders proberen de loper uit te tikken door insluiten tussen het gekozen honk en 'the double'. Dit is een moeilijk spelprobleem dat een hoog niveau van werpen en vangen vraagt van de

Figuur 5 spelen op vier velden met begeleiding vanuit het centrum

Inschatting aantal slagbeurten in de eerste en tweede klas.

Jaar	Aantal softballessen	Slagbeurten per persoon per jaar bij officieel softbal. (geschat op 1 á 2 per les)	Slagbeurten per persoon per jaar bij driehonkensoftbal. (geschat op 4 per les)	Slagbeurten per persoon per jaar bij 'Hit and Run'. (geschat op 6 per les)
1	6	9	24	36
2	6	9	24	36
Totaal aantal slagbeurten over beide jaren.	12	18	48	72

Inschatting aantal te verwerken eerste ballen voor de veldspelers per les:

	Officieel softbal	Driehonken softbal	'Hit and Run'
Aantal medespelers in het veld.	8	5	3
Aantal geslagen ballen naar jouw veldpartij.	14	24	24
Deel van de ballen per persoon bij een evenredige verdeling.	1/9	1/6	1/4
Percentage van de ballen per persoon bij een evenredige verdeling.	11,11%	16,7%	25%
Gemiddeld aantal balcontacten per persoon.	1,5	4	6
Aantal te verwerken ballen over de eerste twee jaar.	18	48	72

veldspelers. Voor ons is dit een spel dat in de loop van de brugklas en in de tweede klas heel goed speelbaar is. Vanaf dit moment spreken we van een softbalspel met als hoofdprobleem inblijven en uitmaken. De volgende stap naar driehonken softbal is erg logisch. Als laatste hebben een aantal collega's vraagtekens gezet bij de speelbaarheid op meerdere situaties. Belangrijk daarin is de algemene organisatie. Op studiedagen kregen we complimenten voor de handige opstelling waarmee we vanuit het midden vier kanten op spelen. Hierdoor kan de docent bewegingsonderwijs vanuit het midden invloed hebben op alle vier de velden. Uiteraard als je accommodatie dat toelaat. Een half voetbalveld biedt voor de brugklas voldoende ruimte.

Om nog eens extra het voordeel voor het leren spelen van softbal in deze situaties te onderstrepen zetten we het aantal slagbeurten en te verwerken geslagen ballen in een schema. Dit is geen officieel onderzoek maar een schatting uit de praktijk. Onze ervaring met de verschillende softbalspelen is dat leerlingen per les zes keer slaan op een veldje bij 'Hit and Run', vier keer bij driehonken softbal en één á twee keer bij officieel softbal.

Andere factoren hebben uiteraard ook invloed op het aantal

leermomenten. De veldpositie van een individuele speler, de snelheid van wisselen, de kans op meerdere spelsituaties in het veld en het niveau van slaan. Om te komen tot een nog snellere doorstroom bij 'Hit and Run' is het soms handig om een vaste pitcher/tosser (bijvoorbeeld een geblesseerde leerling) neer te zetten. De volgende slagman hoeft dan niet te wachten op de vorige looper. Het aantal spelmomenten in het veld is bij driehonken softbal en officieel softbal wellicht groter doordat spelers blijven staan op een honk. Dit heeft tot gevolg dat één spelsituatie meerdere betrokkenen kent en ook kans op meerdere spelmomenten binnen één spelsituatie. 'Hit and Run Level 2' zorgt door de insluitsituatie tussen 1 en 2 ook voor meer spelmomenten.

Wytse Walinga is docent bewegingsonderwijs aan het Christelijk College Nassau Veluwe te Harderwijk. Tevens is hij werkzaam als opleidingsdocent spel aan de Calo te Zwolle

Ivo Dokman is opleidingsdocent spel aan de Calo te Zwolle

Correspondentie: gw.walinga@windesheim.nl en ir.dokman@windesheim.nl

NORMERING

In reactie op atletiek vijfkamp indoor (LO 4 en5)

Op het moment dat ik stagiair(e)s heb denk ik altijd: 'Vroeger was de opleiding veel beter'. De kennis van regels is slecht en de competenties die ze zichzelf opleggen hebben mijns inziens geen prioriteit. De andere kant is natuurlijk dat afkraken makkelijk is, dus moeten ze toch maar vooral bij mij stage lopen, want dan wordt het nog wat. Door: Peter Slager

Wij als docenten LO vinden altijd van alles en hebben over het algemeen praktische oplossingen voor relatief moeilijke, in de ogen van theoretici, problemen. Dit brengt mij op het volgende: Op het Piter Jelles werken wij nog met cijfers voor het vak LO. Het cijfer geven leer je wel in de loop der jaren, maar ik vind dat je de cijfers ook moet kunnen onderbouwen. Naar aanleiding van het stuk van Maarten Massink, die altijd dicht bij de kinderen staat in zijn manier van denken en lesgeven, ('Atletiek vijfkamp semi indoor' (1), LO 4 2008) heb ik over de Fosbury flop de volgende reactie. Het becijferen van leerlingen moet verantwoord gebeuren, dus zul je een limiet moeten aangeven. Deze limiet is moeilijk vast te stellen, omdat iedereen een verschillende lengte heeft en ook een verschillende bouw. De andere belangrijke factor in mijn les is: het moet ook leuk blijven voor iedereen. Eigenlijk moet je dus meer individueel gaan becijferen op lengte in een klas van 32 leerlingen. Ik heb daar het volgende op gevonden, waarbij ik een rechtvaardig gevoel heb over het cijfer geven.

De navel is bij mij de minimale hoogte die ze moeten halen voor een voldoende. Natuurlijk is de hoogte van de voldoende afhankelijk van de techniek. Elke tien centimeter hoger is in cijfer een punt hoger in combinatie met de techniek. Zodra men hoger springt dan 1.10 meter, verhoog ik het landingsvlak ter voorkoming van blessures. Het aanleren van de Fosbury flop is, vind ik, moeilijk maar daardoor ook juist weer interessant.

Even terugkomen op het begin en de logica die erachter zit. Het is makkelijk commentaar te leveren, beter is goede alternatieven te bieden waar men iets aan heeft. Zo wil ik binnenkort de becijfering van verspringen aan de orde brengen; hoe

zou je ringzwaaien eerlijk kunnen beoordelen? Wat is een leuke opbouw voor turnonderdelen? Hoe laat je leerlingen kritisch kijken naar medeleerlingen? Kortom, handvatten die je praktisch kunt toepassen tijdens de lessen LO. Verder blijft gelden: geniet van het lesgeven, dat elke dag weer anders is.

Peter Slager is docent lichamelijke opvoeding op het Piter Jelles te Leeuwarden.

Correspondentie: peterslager@wanadoo.nl

FOTO: HANS DIJKSHOFF

GOLFSURFEN IN DE LESSEN LO

Golfsurfen is op de op één na snelst groeiende sport ter wereld. Overal in de media zie je afbeeldingen van surfers op helderblauwe golven, en menig merk wil zich associëren met het heldere, frisse en sportieve imago dat deze sport heeft. Er is zelfs een methode voor LO met een afbeelding van een surfer op de omslag. Toch denken mensen niet snel aan Nederland als surfland. 'De Noordzee heeft toch helemaal geen golven?', is een vaak gehoorde quote. Dat het tegendeel waar is blijkt uit de snel stijgende populariteit van de sport in ons land. In een stad als Den Haag is er bijna geen school meer te vinden die surfen niet in het SOK-programma heeft, en dat is natuurlijk niet voor niets!

Door: Joey den Beer en Hans van den Broek

FOTO: INTERNET

Golfsurfen Hawai

WAAR KOMT SURFEN VANDAAN?

Er zijn aanwijzingen dat surfen al sinds 400 voor Christus zijn oorsprong vond, maar is door de westerlingen op de vele ontdekkingsreizen naar Polynesië pas echt ontdekt aan het eind van de achttiende eeuw.

De Hawaïanen waren een vissersvolk, dat kano's gebruikte om vis te vangen. Om die vis snel weer aan land te brengen maakten ze gebruik van de golven die de kano's over het koraalrif weer aan land brachten. De energie die ze voelden bij het glijden van de golven beleefden ze zo intens, dat ze het ook als

vrijtijdsbesteding gingen doen, waarbij de kano's langzaam plaatsmaakten voor houten planken, die Olo's (groot) en Pai-po's (klein) heetten. Het klassenstelsel, genaamd Kapu, bepaalde of je op een groot (hogere klasse) of klein (lagere klasse) board mocht surfen. Onder invloed van de christelijke missionarissen verdwenen de meeste Hawaïaanse gebruiken, en ook het surfen werd gezien als een nutteloze tijdsbesteding. Pas begin twintigste eeuw kwam er een hernieuwde bewustwording van de Hawaïaanse cultuur en kwam er een opleving in de sport die nooit meer stopte.

In Nederland wordt er sinds het begin van de jaren zeventig gesurft, waarbij het aantal surfers de laatste tien jaar gestegen is tot boven de 10.000.

GOLFSURFEN IN HET BEWEGINGSONDERWIJS?

Zoals eerder aangegeven is golfsurfen een van de snelst groeiende sporten. De sport sluit naadloos aan bij de belevingswereld van leerlingen en past helemaal in deze tijdgeest. Hoewel het een individuele sport is, gebeurt het zelden dat je alleen in het water ligt. Er is geen belijning, geen scheidsrechter, geen tijdslimiet. De vrijheid om te gaan waar en wanneer je maar wilt is een van de dingen die surfen aantrekkelijk maakt, maar de dynamiek en de kick van de steeds bewegende ondergrond van de golf is voor de meeste mensen het meest verslavende element van het surfen.

Het is een uiterst intensieve sport, waarbij alle spiergroepen

worden gebruikt, en de beginnende surfer na twee uur peddelen over het algemeen wel aan wat rust toe is.

Tevens is het voor de leerlingen een leerzame ervaring, waarbij de aantrekkelijkheid van de omgeving (strand, zee) een grote rol speelt. Ook voor vakoverstijgende onderwerpen zijn mogelijkheden om interesses te wekken volop aanwezig. Zo zijn er scholen die de lessen combineren met natuurkunde (weerkunde, hoe ontstaan golven, enz.) of geschiedenis (zie introductie).

De toegankelijkheid van de sport hangt uiteraard af van de afstand naar de zee, maar in de kustgemeenten zijn er jaarlijks tientallen leerlingen die zelf materiaal aanschaffen en beginnen met surfen aan de hand van de introductielessen uit het SOK-programma van hun school, en zo hun plekje vinden in de Nederlandse bewegingscultuur.

MATERIAAL

Door de sterke groei van de sport zijn surfscholen de laatste jaren als paddestoelen uit de grond geschoten. Elke kustgemeente herbergt wel één of meer surfscholen. De kwaliteit van de surfscholen varieert echter nogal. Omdat er in Nederland nog geen instructeursopleiding wordt gegeven, is er een aantal scholen dat instructeurs laat opleiden in het buitenland. Toch zijn er ook scholen die liever de centen in de zak houden, en niet lesgeven volgens de internationaal geldende norm.

De International Surfing Association stelt als norm:

- gecertificeerde instructeurs met een geldig Lifeguard-diploma
- het gebruik van alleen zachte surfboards (softtops) voor de deelnemers, met zachte flexibele vinnen
- herkenbare lycra shirts voor de deelnemers en een afwijkende kleur voor de instructeur
- groepen niet groter dan tien personen, adviesgrootte acht personen per instructeur
- altijd een complete EHBO-doos binnen 50 meter afstand met een mobiele telefoon erin
- een surfplank voor de instructeur op het strand.

Op het moment dat er met een leerling een ongeval plaatsvindt, kan er een aansprakelijkheidskwestie ontstaan. Vraag

Samenwerken

Surfinstructie

dus altijd naar bovenstaande zaken bij het informeren naar een surfles, en zorg dat er bindende afspraken zijn met de surfschool over wie de aansprakelijkheid draagt tijdens de les (zie *Lichamelijke Opvoeding* nr. 2, 'Sportaanbieders en buitenschoolse activiteiten').

MOGELIJKHEDEN SURFSCHOLEN

De meeste surfscholen bieden een apart programma aan voor middelbare- en basisscholen. Vaak wordt er gekozen voor een lessenserie (een aantal lessen van twee uur gedurende de hele keuzeperiode), hoewel scholen die niet binnen strandbereik zijn meestal kiezen voor een hele dag op het strand.

Op de website van de Holland Surfing Association (www.hsa.nl) staat een lijst met surfscholen die bij de bond bekend zijn. Ook is de HSA op dit moment bezig met een instructeursopleiding.

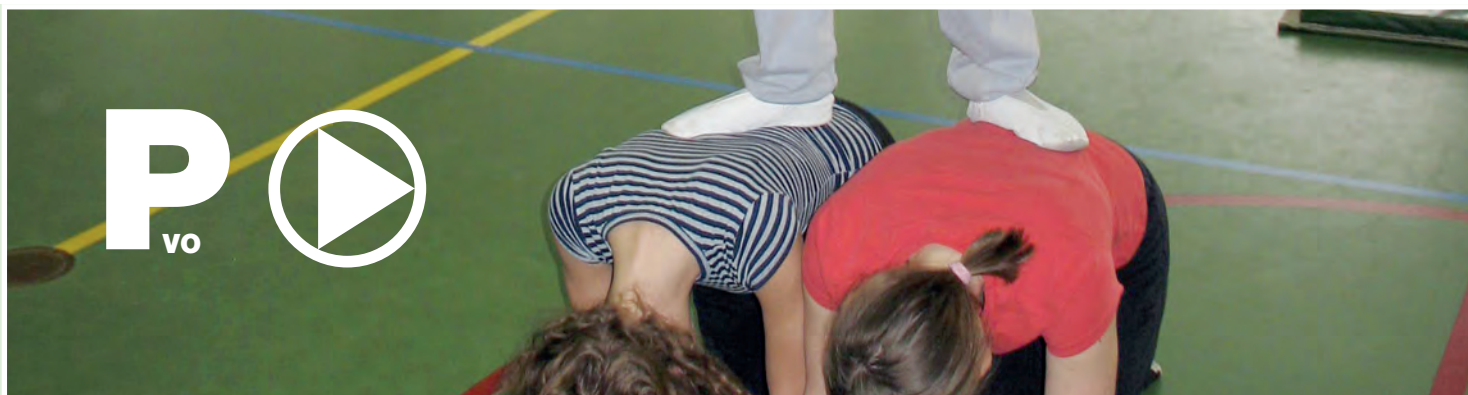
Foto's: Joey den Beer.

Over de auteurs

Joey den Beer is student aan de Halo en gecertificeerd surfinstructeur. Verder ontwikkelt hij www.surfnieuws.com en is hij vrijwilliger voor de Holland Surfing Association.

Hans van den Broek is docent LO in Den Haag, heeft in de zomer een surfschool op het Scheveningse strand en is commissaris opleidingen voor de HSA. Op dit moment is hij betrokken bij de ontwikkeling van de Nederlandse opleiding tot surfinstructeur die in mei 2008 van start gaat.

Correspondentie: Hans@surfles.nl of Joey@hsa.nl

EEN LESSENREEKS ACROGYM IN HET ONDERWIJS (2)

In de serie 'een lessenreeks acrogyim in het onderwijs' nu het tweede deel. In het eerste deel zijn we ingegaan op het fenomeen acrogyim en de betekenis hiervan in het onderwijs. Er werd een mogelijke opbouw geschetst.

Door: Tjalling van den Berg en Jorrit Veenstra

De mogelijke opbouw is als volgt:

- 1 spelen met het accent op het opbouwen van lichaamscontact
 - 2 spelen met het accent op vormspanning
 - 3 spelen waarbij coördinatie en verantwoordelijkheid centraal staat
 - 4 spelen waarbij samenwerking en creativiteit centraal staat.
- De eerste twee delen zijn al besproken in het eerste artikel. In dit artikel komen de spelen naar voren waarbij coördinatie en verantwoordelijkheid voor elkaar centraal staan. Het gaat om het smeden van een team.

COÖRDINATIE

Zodra er een redelijke mate van vormspanning aanwezig is bij de leerlingen (ze weten wat het inhoudt en kunnen het toepassen in een aantal situaties), kan de coördinatie getraind worden. Coördinatie is dan niets anders dan het kunnen toepassen van vormspanning in gedifferentieerde situaties. Door spieren wel of juist níét aan te spannen wordt er een beroep gedaan op de vaardigheden van het zenuwstelsel in samenwerking met de hersenen.

Door het aansturen van de spieren door het zenuwstelsel veelvuldig te oefenen, wordt de coördinatie verbeterd. Coördinatie is in wezen de organisatie van de besturing van het motorische systeem in ruimte en in tijd. Voor acrogyim zijn een aantal punten van coördinatie van belang:

- 1 er is een verband tussen coördinatie en het fysiek voorbereid zijn (*zonder kracht geen elementen!*)
- 2 het is bekend dat het aanleren van nieuwe elementen gemakkelijker verloopt, dan het omscholen van technisch onjuist beheerste elementen (*beter goed aanleren dan het verkeerde afleren!*)

- 3 bij acrogyim geldt, dat gemakkelijke elementen de basis zijn voor de moeilijkere elementen (*Een goede fundering draagt het bouwwerk!*).

VERANTWOORDELIJKHEID

Laat je teamgenoten nooit vallen!

Verantwoordelijkheid, vertrouwen en samenwerking zijn essentieel bij acrogyim. Acrogyim is dan ook een teamsport bij uitstek. Een team is een groep mensen die samen aan dezelfde taak werken en hetzelfde doel nastreven. Het gaat altijd over mensen en het gaat altijd ook over: 'waar moeten we naar toe en wat hebben we voor gezamenlijk toekomstbeeld'. Zonder deze drie competenties (verantwoordelijkheid, vertrouwen en samenwerking) is de sport onmogelijk. De leerlingen zijn altijd verantwoordelijk voor de veiligheid van elkaar. Dit moet ook duidelijk gecommuniceerd worden. Zonder een professionele houding gebeuren er onherroepelijk ongelukken. Het verantwoordelijkheidsgevoel wordt door het zelfstandig bezig gaan met elementen snel ontwikkeld. Er zijn niet veel sporten waarbij het samenwerken een zodanige prominente rol in neemt.

BALANSELEMENTEN

Acrogyim bestaat uit twee componenten: balans- en tempo-elementen. Bij balanselementen is het belangrijk een statische houding voor langere tijd vast te houden, terwijl bij tempo-elementen het gooien en vangen centraal staat. Tempo-elementen zijn eigenlijk alleen mogelijk als er een lichtere bovenpartner aanwezig is, dit om blessures van de onderpartners te voorkomen. Om deze reden zijn ze in eerste instantie niet interessant voor het onderwijs.

We zullen nu een groot aantal balanselementen de revue laten passeren, om zo een beeld te geven wat er allemaal mogelijk

Het vliegtuig (hulpverlening van onderaf bij buik en bovenbenen)

Tek. 1 Vliegtuig op de rug

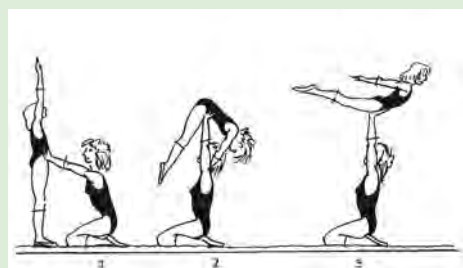
Tek. 2 Vliegtuig op de voeten

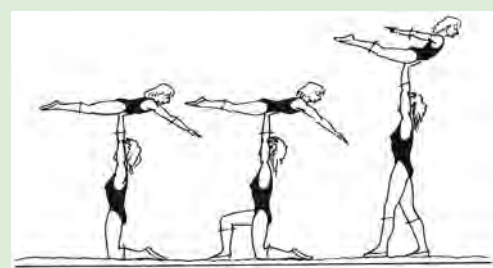
Tek. 3 Vliegtuig op de handen

Tek. 4 Vliegtuig in een trio 1
(hulpverlening op verhoging)

Tek. 5 Vliegtuig in een trio 2

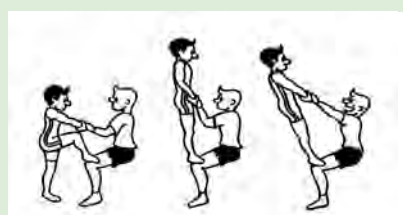

Tek. 6 Vliegtuig in zit

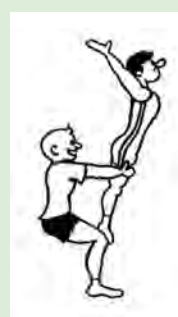
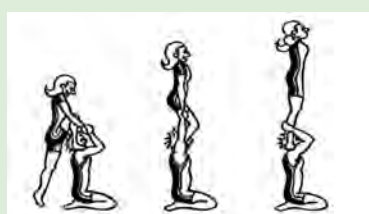
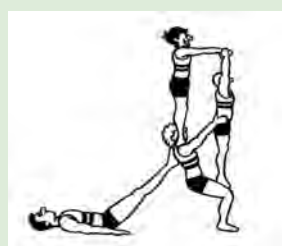

Tek. 7 Vliegtuig staand

Staan op de partner (hulpverlening vanaf de zijkant bij buik/rug van de bovenpartner)

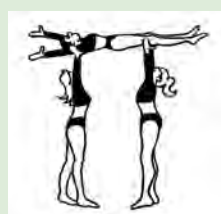
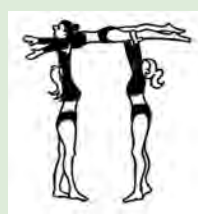
Tek. 8 Staan op de knieën 1

Tek. 9
Staan op de knieën 2Tek. 10
Staan op de knieën 3Tek. 11
Staan op de knieën bij een trioTek. 12 Staan op
de schoudersTek. 13
Staan op de
schouders bij
een viertal 1Tek. 14 Staan op de
bovenbenenTek. 15 Staan op de
schouders bij een viertal 2Tek. 16
Staan op de schouders hoog

Plankvormen (hulpverlening bij buik/rug of rug/bovenbenen van de bovenpartner)

Tek. 17
Plank in
rugligTek. 18
Plank bij
een trio
laag 1Tek. 19
Plank bij
een
trio laag 2

Tek. 20 Plank bij een trio laag 3

Tek. 21
Plank bij
een trio
hoog 1Tek. 22
Plank bij
een trio
hoog 2

Handstanden (hulpverlening bij de bovenbenen van de bovenpartner – later ook bijsturen op andere plaatsen)

Tek. 23 Handstand in zit

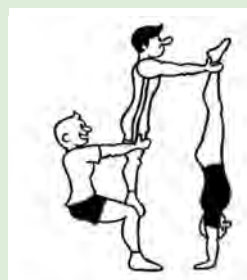
Tek. 24 Handstand in lig

Tek. 25 Handstand bij een viertal 1

Tek. 26 Handstand bij een viertal 2

Tek. 27 Handstand bij een trio 1

Tek. 28 Handstand bij een trio 2

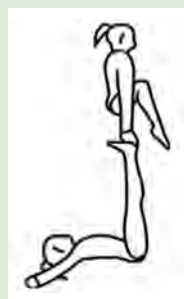

Tek. 29 Handstand bij een trio 3

Tek. 30 Handstand bij een viertal 3

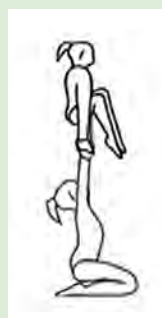
Steunvormen (hulpverlening bij de boven- en onderarm van de bovenpartner)

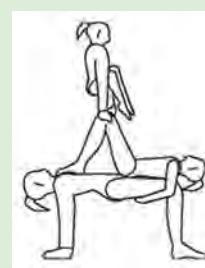
Tek. 31 Hurksteun op de voeten

Tek. 32 Hurksteun op de handen in lig

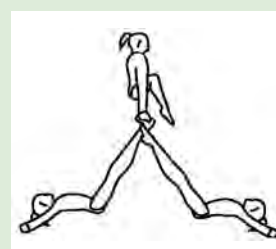
Tek. 33 Hurksteun in zit

Tek. 34 Hurksteun bij een trio 1

Tek. 35 Hurksteun bij een trio 2

Tek. 36 Hurksteun bij een trio 3

Tek. 37 Hurksteun bij een trio staand (hulpverlening op verhoging)

is. De mogelijkheden zijn natuurlijk eindeloos en de getoonde elementen zijn alleen de meest voorkomende. Wees creatief, maar laat ook leerlingen zelf elementen bedenken, voor hen een ultieme uitdaging! De elementen zijn ingedeeld in verschillende categorieën, waarbij de opbouw van gemakkelijk naar moeilijk (coördinatief gezien!) en van laag naar hoog (in verband met de veiligheid) verloopt.

Opbouw ook in de vorm van hulpverlening (van veel naar weinig tot geen). Bij de hulpverlening is het van belang de focus altijd te leggen op de 'risicogebieden'. Dit zijn de plekken waar het meeste fout kan gaan. Men moet hierbij vooral denken aan de heup- en schouderhoeken. Maak altijd teams van vier personen of meer, dan zijn er constant hulpverleners aanwezig. Er moet veel aandacht zijn voor de techniek, maak gebruik van visualisaties! Wij leggen op elke werksituatie beeldseries neer. Verder altijd werken op matjes of valmatten, veiligheid staat voorop!

HET AANBIEDEN VAN DE ELEMENTEN

In welke organisatie de elementen terugkomen in de lessenreeks is natuurlijk aan de docent. Er kan in kleine groepjes ge-

werkt worden en doorgewisseld worden, maar de leerlingen kunnen ook meer vrij gelaten worden om zelf te kiezen welke dingen ze gaan oefenen. Leerlingen zijn erg goed in staat hun eigen niveau te bepalen, vaak beter dan de docent dat kan. Je kunt opdracht geven om een aantal (minimaal 4 bewegingen) aan elkaar te verbinden.

Naast de voorgekauwde elementen kunnen de leerlingen ook de opdracht krijgen zelf een element te gaan bedenken. Deze kan dan later verwerkt worden in de spetterende eindshow! In artikel drie hierover meer.

Tjalling v/d Berg

(coach internationale turnklassen CIOS Heerenveen)

Jorrit Veenstra

(docent internationale turnklassen CIOS Heerenveen)

Literatuur: Acrogym in Beeld voor school en vereniging-

Tjalling van den Berg en Jorrit Veenstra – 2e druk.

Uitgeverij: Tirion Baarn

Correspondentie: tjalling.berg@wxs.nl

EN VERDER

'MEER RUIMTE VOOR ONDERZOEK NAAR LICHAAMELIJKE OPVOEDING'

De Vlaming Paul De Knop werd in 1997 bijzonder hoogleraar 'Maatschappelijke, beleidsmatige en didactische aspecten van sport en lichamelijke opvoeding in Nederland' aan de Universiteit van Tilburg. Zijn twee termijnen zitten er inmiddels op. Op 5 juni hield hij zijn afscheidsrede. In de aanloop daar naartoe blikten we kort met hem terug op zijn tijd in Nederland.

Door: Harry Stegeman en Remco Hoekman

De opdracht die Paul De Knop, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel, bij zijn aanstelling als bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg kreeg, was het bevorderen van het wetenschappelijke onderzoek en het wetenschappelijk onderwijs in de lichamelijke opvoeding en de sport. Dat is nog niet zo eenvoudig, bij een aanstelling van maar één dag in de week. Paul De Knop: 'Je moet je goed realiseren dat je als bijzonder hoogleraar geen middelen krijgt voor wetenschappelijk onderzoek en dus bent aangewezen op de derde geldstroom. Ik heb onder meer de basis kunnen leggen voor twee groot-schalige onderzoeksprogramma's: 'Waarden in de sport' en 'Kwaliteit van sport'. Beide werden door het ministerie van VWS gefinancierd en 'Kwaliteit van sport' is door het Mulier Instituut uitgevoerd.

'De aandacht in dat tweede programma voor kwaliteit komt voort uit mijn overtuiging dat als je de kwaliteit verbetert, dat ook gaat leiden tot meer kwantiteit, dus tot meer sportdeelname. En als het om de kwaliteit van sport gaat, speelt de lichamelijke opvoeding onmiskenbaar een wezenlijke rol: via de lichamelijke opvoeding kun je de jeugd immers warm maken voor de sport. Daarom heeft de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding binnen het totale project ook nadrukkelijk een plek gekregen: hoe doen we het als lichamelijke opvoeders, in

hoeverre maken we waar wat we pretenderen te bereiken?'

Resultaten tonen

'Ik vind het zeer belangrijk dat we ons dergelijke kwaliteitsvragen stellen. Wil bewegen een essentieel onderdeel worden van ons leven, dan moeten we daarin investeren. Dan moet het een essentieel deel zijn van de opvoeding en moet daar ook meer geld voor vrijkomen. Maar dan moet de sector ook in staat zijn om resultaten te tonen: met het geld dat u ons geeft, bereiken wij dit. Dat doen we nu niet. Is het zo dat mensen door de lichamelijke opvoeding zijn gaan sporten? Is het zo dat door de lichamelijke opvoeding de kinderen nu gezonder zijn? Elke tak van de industrie doet aan benchmarking en evaluatie. Ik kan wel zeggen dat het deelproject naar de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding baanbrekend werk was. De vakwereld moet er, maar dan ook ondersteund door het ministerie van OCW, zeker mee verder gaan. Je moet vooreerst wel de doelstellingen goed bediscussiëren. Daarbij moet je ook het respect opbrengen om te vragen wat de samenleving van de lichamelijke opvoeding verwacht. Uit het onderzoek naar de kwaliteit van lichamelijke opvoeding blijkt dat er een discrepantie is tussen wat de maatschappij verwacht en wat gerealiseerd wordt.'

Meer onderzoek doen

'Met het door het Mulier Instituut, in samenwerking met de lerarenopleidingen lichamelijke opvoeding, uitgevoerde project kon het onderzoek naar lichamelijke opvoeding weer nieuw leven in worden geblazen. Het wetenschappelijk onderzoek was altijd een beetje de blinde vlek van de lichamelijke opvoeding. De relatie tussen deze twee werelden is wel eens beschreven als *two ships passing by in the night*. Met de komst van het Mulier Instituut en ook met de aanstelling van lectoren op en rond de academies voor lichamelijke opvoeding is dat zeker verbeterd.

FOTO: ANITA REMERSMA

Ik zie het als een zeer positieve ontwikkeling dat er de laatste jaren een dialoog tussen de wetenschappelijke wereld en de wereld van de sport en de LO tot stand is gekomen. In het *Jaarboek Sport* van het Mulier Instituut wordt het lopende en afgeronde wetenschappelijk onderzoek ieder jaar heel mooi samengevat. Maar het ontbreekt in Nederland nog wel altijd aan één totale opleiding in de sport. Er zijn genoeg afzonderlijke opleidingen, maar die belichten steeds maar een deel van de vraagstukken op het terrein van de sport. Het gehele palet, van de sociale wetenschappen tot de medisch-biologische en de exacte wetenschappen, wordt in bijvoorbeeld Brussel wel gekoppeld. Nederland neemt wat dat betreft in Europa een bijzondere positie in. De opleiding van leerkrachten en onderzoekers in de sport en de koppeling daarvan, gebeurt in vrijwel alle landen op universitair niveau, alleen in Nederland niet.'

Investeren in bewegen en sport

'En dat bij een zo belangrijke zaak als die van het bewegen en het sporten. Mensen zeggen vaak dat ze geen tijd hebben om te sporten. Het is echter geen kwestie van tijd, maar van prioriteit. We moeten de kinderen en jongeren leren dat bewegen

een wezenlijk onderdeel van het leven is. Maar hoe kunnen we ze dat nu leren als we het zelf als overheid niet organiseren?

Ik pleit voor één uur lichamelijke opvoeding per dag, waarin nog meer wordt benadrukt wat het belang van bewegen is en waarin wordt geleerd hoe je kunt zorgen voor een gezonde levensstijl. Die uren hoeven niet noodzakelijkerwijs allemaal binnen de reguliere schooltijd te worden ingevuld, dat kan en moet ook in samenwerking met sportverenigingen in het naschoolse aanbod. Daar past de inzet van duale vakleerkrachten en van combinatiefunctionarissen heel goed bij. Maar ook de sportverenigingen moeten meer deskundige mensen in dienst kunnen hebben om de kwaliteit van sport na school goed te kunnen verzorgen.

'Onderwijs en sport hebben elkaar nadrukkelijk ontdekt.

Nederland heeft met de brede school en de duale aanstellingen echt werk gemaakt van sport op school en loopt daarmee vooruit op andere landen. Die relatie van lichamelijke opvoeding met schoolsport en de buitenschoolse sportaanbieders moet wel planmatig worden georganiseerd. Daar is nog veel in te doen. Als ik bijzonder hoogleraar zou blijven, dan zou ik inzetten op de brede school en dat is niet enkel voor de lichame-

Al aan het oefenen voor 2028?

lijke opvoeding. We leiden niet op voor de school, maar voor het leven. Ik denk dat er nog een onontgonnen gebied is. Hoe kunnen we de school tot een leefbare eenheid maken, waar kinderen niet alleen leren maar waar ze ook met plezier naartoe gaan? Daar speelt sport een belangrijke rol in. En de uitdaging is voor ons is niet de lichamelijke opvoeding op zich, maar een introductie zodanig dat men levenslang gaat sporten. Dat zou een mooi thema zijn. 'Als je echt wil investeren, dan zit daar zeker een mogelijkheid. Het betreft hier heel duidelijk een verantwoordelijkheid van de samenleving als geheel. Als je gezonde burgers wilt, dan heeft dat te maken met leefmilieu, voeding en zeker ook met bewegen. Tien procent van de sterfgevallen wereldwijd zijn volgens de statistieken van World Health Organisation te wijten aan een gebrek aan bewegen. We horen tot de rijkste regio's ter wereld, maar we zetten er onvoldoende op in. Als we moeten kiezen tussen de opera en een sportstadion, dan kiezen we nog altijd voor de opera.'

Nederland ambitieuzer dan België

'Nederland is als het om sport gaat overigens wel ambitieuzer

dan België. De Nederlandse overheid geeft veel meer van haar budget uit aan topsport en de Nederlandse burger betaalt meer voor de breedtesport; hij schat de waarde van sport hoger in en heeft er daarom meer voor over. Maar ook de samenwerking met de private sector is in Nederland verder ontwikkeld dan in België. Jullie vermarkten veel meer en slagen er veel beter in om dingen te verkopen. Neem het Holland Heineken House, dat is echt een succesverhaal. Nederland heeft een paar bieren die je overal kunt krijgen, en België heeft tweehonderd betere bieren die je nauwelijks in de wereld ziet. Het enthousiasme dat jullie uitstralen en dat jullie de Olympische Spelen willen voor 2028: schitterend dat je dat probeert en daar met z'n allen aan werkt! De sportbonden bij ons zijn integraal gesubsidieerd, maar in Nederland slaagt men er toch ook in om dat voor een deel te vermarkten. Bij ons wordt de sport vooral op zichzelf bekeken, terwijl jullie veel meer kijken hoe je sport in kunt zetten voor het oplossen van maatschappelijke problemen of voor de economische uitstraling of de marketing. Op dat vlak scoort Nederland zeer goed.'

Terug- en vooruitkijken

'Mijn termijnen als bijzonder hoogleraar zijn voorbij. Ik kijk zeker positief terug op mijn periode als bijzonder hoogleraar en naar de samenwerking met de Nederlandse collega's. Het is een hele mooie en intensieve tijd geweest. Ik heb de afgelopen tien jaar bijgedragen aan tientallen publicaties op het terrein van sport en bewegen en een negental promotietrajecten begeleid. Maar ik heb toch ook niet helemaal gerealiseerd wat ik wilde. Normaalgesproken leidt een bijzondere leerstoel tot een gewone leerstoel, maar ik laat structureel aan deze universiteit in feite niets achter. Sport is maatschappelijk en politiek gezien zeer belangrijk geworden, maar de sociale sportwetenschappen worden nog altijd niet echt aanvaard als een wetenschappelijke discipline. Ze hebben in het universitaire bestel niet de plaats die ze verdienen. Of zoals ik het in mijn afscheidsrede heb gezegd: de humane sportwetenschap zit nog altijd op de reservebank. Jullie moeten je in Nederland goed bezinnen. In plaats van her en der kleine bijzondere leerstoelen te hebben voor één dag in de week, zou het beter zijn aansluiting te zoeken bij één universiteit en de zaken daar groter, integraler en structureler aan te pakken. 'En wat mijzelf betreft? Ik blijf werkzaam aan de universiteit van Brussel en ben aangezocht om me kandidaat te stellen als rector van de universiteit. Het zou mooi zijn voor ons vakgebied, want dat is nog niet eerder gebeurd. Maar anderzijds zal ik met spijt in het hart de sport verlaten!'

Harry Stegeman is senior onderzoeker bij het W.J.H. Mulier Instituut en lector bewegen en gedragsbeïnvloeding aan de Hogeschool Windesheim. Remco Hoekman is onderzoeker bij het W.J.H. Mulier Instituut.

Correspondentie: h.stegeman@mulierinstituut.nl

Schelde Sports

Superior by Design

**Schelde Sports
maakt van elke
les een uitdaging!**

**Vraag vrijblijvend onze nieuwe catalogus aan
Bel 0113-315100 of mail info@scheldesports.nl
www.scheldesports.nl**

JURYRAPPORT VERKIEZING SPORTIEFSTE SCHOOL VAN NEDERLAND VO

Het is alweer een maand geleden dat de bijeenkomst op sportcentrum Papendal ter gelegenheid van de verkiezing van de Sportiefste school van Nederland VO heeft plaatsgevonden. De jury heeft het dit jaar anders gedaan en is bij de scholen op bezoek geweest. Hier het juryrapport.
Door: Aernout Dorpmans en Harry Stegeman

Ook bij de vierde editie van de verkiezing van de Sportiefste School voor het voortgezet onderwijs was de jury onder de indruk van wat de genomineerde scholen doen op het gebied van bewegingsonderwijs en sport. In vergelijking met eerdere edities ziet de jury dat alle genomineerde scholen een structurele samenwerking zijn aangegaan met de gemeenten en de lokale sportverenigingen. Om deze samenwerking goed te laten verlopen is, in verschillende vormen, een combinatiefunctionaris aanwezig. De aanstellingsvormen variëren van de mogelijkheden vanuit een aanvraag BOS-impuls tot experimenteren in het kader van de Alliantie School & Sport. Daarnaast zien we dat op alle scholen voor het vak BSM of LO2 samenwerking gezocht wordt met sportbonden om voor de leerlingen sportkadercursussen te ontwikkelen en te geven.

INHOUD GEVEN AAN AMBITIE

Het centrale thema in de verkiezing dit jaar was: 'De wijze waarop de scholen vorm en inhoud geven aan de ambitie van de Alliantie School & Sport'.

De nominatiecommissie heeft, naast de vrije inschrijving, ook gekeken naar scholen die zich aangemeld hebben voor de certificering als sportactieve school voor de jaren 2006-2007 en 2007-2008. Bij deze aanvragen zien we steeds meer scholen die als voorbeelden en initiatieven van 'good practice' kunnen dienen.

Nieuw dit jaar was, dat de jury de scholen op locatie heeft bezocht. In een ochtend- of middagprogramma is er uitvoerig gesproken met de vaksectie, de schoolleiding, de ouders en de leerlingen. De jury heeft de gastvrijheid en de openheid van alle partijen bijzonder gewaardeerd. Met name het gesprek met de ouders en de leerlingen was heel verhelderend door de spontane openheid en betrokkenheid van de jongeren. Zonder enige schroom ontspan zich op elke school een boeiend gesprek, waarin alle facetten van bewegen en sport op de school aan de orde kwamen. In vergelijking met de bevraging

van slechts een half uurtje (zoals in de vorige verkiezing het geval was) heeft de jury nu een veel reëler beeld gekregen van de mogelijkheden, de ambities en de visie van de gehele school op bewegen en sport.

DANK

De jury dankt de ministeries van VWS en OCW, die in het kader van de Alliantie School & Sport, *samen sterker* deze verkiezing mogelijk hebben gemaakt.

De verkiezing heeft in de loop der jaren een eigen plek verworven in het veld van bewegen en sport. Het is voor het bewegingsonderwijs, de deelnemende scholen en de leerlingen een feestelijke en sportieve dag. Daarnaast heeft de discussie van de leerlingen met elkaar en samen met het Nationaal Jeugd kabinet in de ochtend de beleidsmakers de nodige informatie gegeven over hoe ons land in 2016 een Olympische natie zou kunnen zijn.

De jury heeft veel waardering voor de vier grote leveranciers van gymnastiekmaterialen, die weer ruimhartig het prijzengeld sponsorden. De scholen kunnen hun prijzen bij Janssen-Fritsen Nederland bv, Schelde Sports bv, Bosan Sport en Nijha Sport verzilveren.

De goede ervaring tijdens de verkiezingen in 2006 en 2007 om geen onderscheid te maken bij het toekennen van de tweede tot vijfde plaats, is bij deze verkiezing opnieuw toegepast. De verschillen zijn soms zo klein, dat voor alle scholen voor wie niet de hoofdprijs is weggelegd, een gedeelde tweede plaats meer dan terecht is.

ON STAGE-PRESENTATIE

De *on stage*-presentatie is gewonnen door het Roelof van Echten College uit Hoogeveen. Alle leerlingen, docenten en gasten hebben de optredens van de vijf scholen beoordeeld. De leerlingen konden niet op hun eigen school stemmen.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Sportinstuif

DE SPORTIEFSTE SCHOOL VAN NEDERLAND

Tabor

De Tabor Scholengemeenschap heeft na 2006 (toen ze ook waren genomineerd) niet stilgezeten. De afgelopen twee jaar is hard gewerkt aan de uitbouw van het toen gepresenteerde concept van de Tabor Sportscholen. In een geweldige samenwerking tussen de school, de lokale sportverenigingen en organisaties in de omgeving van de school, zoals bijvoorbeeld de ijsbaan en het watersportcentrum, staat er nu een buitengewoon aantrekkelijke programma. Er staat nu een organisatie van dertien Tabor Sportscholen, waar leerlingen structureel wekelijks trainen en waar mogelijk ook competitie spelen. Daarnaast hebben nog eens 1400 leerlingen een seizoenpas voor de Hoornse kunstijsbaan. Ook docenten en medewerkers maken gebruik van deze regeling.

De jury ziet de school als een goed voorbeeld van hoe scholen om zouden kunnen gaan met de mogelijkheden én de ambitie van de Alliantie School & Sport.

Niet alleen de getalenteerde leerlingen krijgen ruimte om school en sport te combineren. Ook voor de sociaal en/of de bewegingszwakke leerlingen is meer dan gemiddelde aandacht. Dit wordt mede mogelijk gemaakt doordat alle drie de Tabor-locaties er alles aan doen om de lesroosters van de locaties dusdanig in te richten dat deelname aan welke sport-school dan ook voor alle leerlingen mogelijk is, zonder dat het ten koste gaat van het reguliere onderwijsprogramma. Het gaat hier om een school met ca. 4600 leerlingen en een sectie bewegingsonderwijs van 36 vakcollega's.

De school kiest er principieel voor om bewegen en sport voor alle leerlingen een kans te geven in het normale ritme van de school. Dus elke week wéér en gedurende de gehele schoolcarrière van de leerlingen.

De verantwoordelijkheid voor zowel de activiteiten voor de sportscholen als de organisatie van de LOOT-scholen ligt

mede in handen van één man: een echte combinatiefunctionaris. De jury heeft in het gesprek met de schoolleiding ook begrepen dat het gevaar van wegvallen van deze stuwende kracht geen gevolgen heeft voor de continuïteit van het totale project. Over opvolging, taken en verantwoordelijkheden is al nagedacht en er zijn intern maatregelen genomen om voor de nodige continuïteit en uitbouw te zorgen. De school heeft nog steeds wensen om het aantal activiteiten uit te breiden en nieuwbouw te realiseren.

Stapje voor

De jury is van mening dat de Tabor Scholengemeenschap de andere scholen net een stapje voor is. De structurele wijze van werken, enerzijds met een combinatiefunctionaris die werkzaam is binnen de totale organisatie van school, buurt en sportvereniging en anderzijds de wijze waarop vorm en inhoud wordt gegeven aan de ambities van de Alliantie School & Sport, maakt dat de school verder is dan de andere genomineerde scholen. Daarbij heeft de school de laatste jaren zelf structureel veel geïnvesteerd in formatie en faciliteiten. Daarom is dat de jury unaniem in de toekenning van de Award 'De Sportiefste School van Nederland VO 2008' aan de Tabor Scholengemeenschap. Alleen nieuwbouw zou de kroon zijn op datgene wat er nu staat.

Caland Lyceum – Amsterdam

De jury ziet het Caland Lyceum ook als een voorbeeld van hoe andere scholen om zouden kunnen gaan met de mogelijkheden die zowel de BOS-impuls als de Alliantie School & Sport bieden. Niet alleen de getalenteerde leerlingen krijgen ruimte om school en sport te combineren, ook hier is voor de sociaal zwakkere en de bewegingszwakkere leerlingen meer dan gemiddelde aandacht.

In een structurele samenwerking met de Dienst Maatschappe-

FOTO: HANS DIJKHOFF

De winnaar Tabor uit Hoorn

lijke Ontwikkeling (DMO) van de Gemeente Amsterdam, Topscore, het Stadsdeel Osdorp en sportverenigingen rond de school is in de loop der jaren een sociaal veilige situatie ontstaan, waar kinderen alle ruimte krijgen om zich op het vlak van bewegen en sport te ontwikkelen. Deze samenwerking heeft geleid tot een schitterend nieuwe sportaccommodatie direct naast de school. Zo kunnen de leerlingen in de pauzes en in de vrije tijd op het dak van het nieuwe sportcomplex vrij sporten.

Los van deze samenwerkingsverbanden heeft de school veel tijd en formatie geïnvesteerd om aan de 'onderkant' van de beweegmogelijkheid van kinderen, leerlingen aan het sporten te krijgen.

De jury stelt vast dat de combinatie top-sport, sportklassen en Calandlyceum in Amsterdam succesvol is. Het aanbod is vele malen groter dan de werkelijke plaatsen op de school. De keerzijde van dat succes is wel dat leerlingen voor de instroom naar de sportklassen een fysieke test moeten ondergaan om toegelaten te worden. Vanuit de school te begrijpen, maar vanuit de positie van ouders en leerlingen wel lastig. Zeker als de school als goed en sportief bekend staat.

Het fenomeen 'ambassadeur voor sport' is een idee dat op andere scholen navolging zou kunnen krijgen. Ambassadeurs zijn leerlingen die in hun eindexamenjaren de trainers helpen, maar bovendien fungeren als contactpersoon tussen de leerlingen, de trainers/begeleiders en de coördinator op school.

Het Caland Lyceum is een prima school met een gemotiveerd team, dat kinderen weet te pakken en te enthousiasmeren en dat zeer gedreven is om bewegen en sport de kurk te laten zijn waarop leerlingen een heel leven lang blijven sporten. Een vaksectie die bovendien volop in de weerbarstige praktijk van de grote steden staat en voor de leerlingen een passend aanbod heeft weten te realiseren.

Beatrix College – Tilburg

Verbaasde de jury zich in 2006 nog over het feit dat het Beatrix College op geen enkele wijze een structurele samenwerking had met de Gemeente Tilburg, nu ziet de jury dat er volop wordt samengewerkt met de lokale sportverenigingen en de gemeente. Alle plannen en ideeën die de sectie bewegingsonderwijs en de school hebben, krijgen mede vorm doordat de school mag experimenteren met een combinatiefunctionaris, benoemd vanuit de Alliantie School & Sport. Dit heeft de school een extra impuls gegeven.

De jury ziet een jong en zeer gemotiveerd team van docenten LO, dat zich breed inzet om alle plannen voor het binnen- en naschoolse programma van de grond te krijgen. Het wil de ambitie en de doelstellingen van de Alliantie schoolbreed in de school en in de wijk gerealiseerd zien. De jury heeft veel waardering voor het doorzettingsvermogen om alle ambtelijke barrières blijvend te slechten.

Opnieuw is de jury zeer te spreken over de nu schoolbreed vernieuwde onderwijskundige aanpak voor het bewegingsonderwijs. Een prima programma, dat ook veel ruimte en mogelijkheden geeft voor de motorisch wat minder begaafde leerlingen.

Carbooncollege – Hoensbroek

Het Carbooncollege locatie St. Jan is binnen de fusie de locatie die een sportief en cultureel imago wil uitdragen. De locatie is samen met het Huis van de Sport Limburg betrokken in een BOS-project dat tot 2011 zal lopen.

Kenmerkend voor dit project is het opzetten van een programma in het kader van de verlengde schooldag, samen met de plaatselijke basketbalvereniging Tracks Parkstad. Maar ook voor het basisonderwijs is er een sportprogramma gemaakt in samenwerking met andere sportverenigingen in de buurt van

de school. Zeer succesvol was de het Streetlife-festival. Het project is in de wijk als zeer zinvol en succesrijk ervaren. De leefbaarheid in de wijk is vergroot en er wordt duidelijk tegemoet gekomen aan de sportieve behoefte van jongeren. Dat er nog veel werk te verzetten valt is duidelijk, zeker als gaat om de activiteiten die meer te maken hebben met het welzijn in de buurt, zoals de opvang van probleemjongeren. Maar vol lof is de jury over de schoolspecifieke activiteiten, zoals de eigen wielengroep die jaarlijks deelneemt aan de Amstel Gold Race. Het experiment Masters on Ice in samenwerking met het bestuur van de speeltuin in de wijk en de leerlingen BSM is zeer succesvol, ook naar de basisscholen toe. Prima voorbeelden van activiteiten die de ambitie van de sectie onderstrepen en die kenmerkend zijn voor de wijze waarop de school nadrukkelijk in de wijk aanwezig wil zijn.

De jury ziet in de situatie zoals die nu is op het Carbooncollege veel overeenkomsten met die op het Roelof van Echtencollege in 2004. De duurzame schoolbrede samenwerking is in opbouw, er zijn veel goede plannen en ideeën. Ook het gegeven dat veel afhangt van de inbreng en gedrevenheid van één persoon, kan voor het totale plan wel eens funest zijn. De schoolleiding ziet dat ook en wil de komende tijd investeren in een meer structureel karakter van alle activiteiten. Daar liggen nog verbeterpunten.

Roelof van Echten College – Hoogeveen

Het Roelof van Echten College is hard bezig om de plannen die bij de ondervraging in 2004 gepresenteerd werden, te realiseren. Gezien de ideeën die nu gepresenteerd werden ten aanzien van de nieuw te bouwen sportcampus is het Roelof van Echten een school in beweging.

De jury ziet een gedreven sectie bewegingsonderwijs, die alle mogelijkheden benut om een attractief programma van bewe-

gen en sport neer te zetten. Binnen alle onderwijsstromen is er gekeken hoe bewegen en sport zo goed mogelijk kan functioneren. Er is sprake van horizontale en verticale doorlopende leerlijnen. De school heeft meerdere locaties en er is een prima afstemming over hoe passend bewegingsonderwijs optimaal gerealiseerd kan worden. Het aanbod varieert van programma's voor de bewegingszwakke leerlingen tot het creëren van een topsportvriendelijk klimaat, ondanks het feit dat de school geen LOOT-school is. De school heeft veel oog voor de sociaal zwakkere leerlingen en de leerlingen met een maatschappelijke achterstand.

Dat de breedtesport hoog in vaandel staat, blijkt uit het feit dat de school de combinatiefunctionaris die in dienst is van de hockeyclub meefinanciert.

Alle leden van de LO-sectie krijgen in hun normjaar ruimte om sportgerelateerde taken te kunnen uitvoeren. We zien dan ook dat er veel gemeenschappelijke initiatieven ontstaan. In 2004 ontbrak het nog aan een gemeenschappelijke aanpak van bewegen en sport op alle scholen.

De jury ziet een zonnige toekomst voor het Roelof van Echten College. De samenwerking met Alfa College en de afdeling SDV geeft kansen op het gebied van accommodaties, faciliteiten en het delen van expertise. Een goede onderlinge sfeer, veel enthousiasme, een prima vakwerkplan en veel extra vrije tijd en energie hebben ertoe geleid dat leerlingen in een prettige, sportieve werksfeer een goede basis hebben om goede schoolresultaten te halen.

TOT SLOT

De jury is zeer te spreken over de inventiviteit van alle scholen als het gaat over de realisatie van de ambitie en de doelstellingen van de Alliantie School & Sport. Door alle scholen is daar ook in financiële zin zwaar op ingezet. Met resultaat!

Onstage-presentatie Roelof van Echten

FOTO: HANS DIJKHOFF

De jury maakt zich wel zorgen over de continuïteit van de verkiezing van de Sportiefste School van Nederland. De kwaliteit van de genomineerde scholen wordt steeds beter en het wordt er daardoor voor de jury niet eenvoudiger op. Om nog meer scholen te betrekken, zou het aardig zijn een thema te bedenken en dan te kijken hoe scholen dit vertaald hebben in hun beweeg- en sportaanbod.

Ga voor ontwikkeling!

Bosan zorgt voor ontwikkeling in sport. En het leveren van topkwaliteit is voor uw ontwikkeling een must. Daarom wordt alles in eigen huis vervaardigd, waarbij we consequent onze reputatie als het meest innoverende sportbedrijf van Nederland bewijzen. Ons ruime assortiment varieert van de geroemde verrolbare werkbalk tot de totale inrichting van complete sportaccommodaties. Bovendien kunt u bij ons een service- en onderhoudscontract afsluiten, dat vergezeld gaat van uitgebreide rapportage.

Als u zichzelf sportief wilt blijven ontwikkelen, maak dan een afspraak voor een inspirerend gesprek. **053 572 31 15**

Bosan levert en ontwikkelt onder andere producten en diensten voor

- Gymnastiek en turnen • Bal- en racketsporten • Sport- en spelballen en spel- en recreatiemateriaal • Klimsport • Atletiek
- Zelfverdediging, fitness en therapie • Inrichtingsapparatuur en sportbelijning • Controles en bouwkundige werkzaamheden

BOSAN
SPORTINSTALLATIES

EN VERDER

BOUWEN AAN EEN WINNEND TEAM!

In LO 1 hadden we een topic over werkpleklerin. Daarmee ging het over de kant van de opleiding die studenten in het veld de competenties laat verwerven. Niet alleen de studenten moeten leren. Ook de docent dient zorg te dragen bij te blijven en op de hoogte te zijn. In dit artikel gaat het over vakontwikkeling van de werknenden. Door: Wim van der Mark en Edwin Timmers

Vakontwikkeling in en door een vaksectie of een leernetwerk van vakcollega's komt nog weinig voor. Dat is vreemd omdat het de lol in je vak sterk verhoogt. Het jezelf merkbaar verbeteren of zelfs vernieuwend gaan werken geeft een kick en wie kunnen je daarbij het beste prikkelen? Je collega's natuurlijk!

RANDVOORWAARDEN

Het vorm en inhoud geven aan teamontwikkeling is van enkele randvoorwaarden afhankelijk.

- Het leren van leerlingen wordt gezien als 'breed en diepgaand': ze krijgen relatief veel sporten aangeboden maar er wordt ook naar diepgang in het leren gestreefd: motorisch, sociaal én cognitief leren én leren hoe leren. Dat betekent planning én afstemming zoeken met elkaar.
- Het is noodzakelijk om het leren op hoofdlijnen voor de korte én lange termijn te plannen. Daarvoor is afstemming binnen het team nodig.
- De onderlinge verhouding in het team is goed: er is wederzijds respect voor de kwaliteiten van elkaar, iedereen voelt zich 'veilig' en durft ook de zwakke punten te tonen. Het is een essentiële voorwaarde.
- Iedereen heeft kwaliteiten en het is te wensen dat daar de nodige variatie in is. Bijvoorbeeld: er is een denker, doener, begeleider en ontwikkelaar in het team.
- Het team beschikt minimaal over één 'kartrekker'. Iemand die kan stimuleren, leidinggeven, lijnen – ook op papier – uitzetten en goed kan inschatten wat de medeteamleden aan ontwikkelingsactie 'aan' kunnen.
- De directie is bereid om ieder teamlid in

de baanopbouw één dagdeel per week voor vakontwikkeling te geven. Dat wordt vertaald in twee uur per week ingeroosterde tijd voor werkoverleg, waaraan het hele team kan deelnemen.

Dat werkoverleg is de spil in de vakontwikkeling. Het is verstandig om niet alleen met elkaar aan tafel te gaan zetten. We zijn doeners dus ga ook de zaal in om elkaar in workshops deelgenoot te maken van het 'wat en hoe' van de eigen praktijk en het 'waarom' daarachter door aan te geven wat je belangrijk in je vak vindt. Niets is immers zo praktisch als een goede praktijktheorie die in handelingsaanbevelingen kan worden omgezet. Aansluitend op dat werkoverleg is er ook ruimte om met elkaar in collegiale consultaties werkproblemen of -uitdagingen te bespreken. Zijn er échte knelpunten dan is een goed intervisiegesprek aan te bevelen. Elkaar helpen en van elkaar leren is een belangrijke grondhouding. In goed werkoverleg komen verschillende punten aan de orde. Orden deze naar: (1) organisatie-, (2) inhoudelijke en (3) (onderwijs)aanpakpunten. Het eerste overheerst vaak vanzelf al het meest, maar van het tweede en derde kun je het meeste leren. De 'aanpak' komt vaak weinig aan bod. We praten daar niet graag over, terwijl juist daar de meeste verbetering van leerwinsten gezocht moet worden. Een 'kartrekker' maakt van deze punten over een langere termijn drie ontwikkelingslijnen.

LIJN IN HET ONTWIKKELEN

Vakontwikkeling heeft de meeste kans van slagen als we kiezen voor de uitvoering van een éénjarig project¹. Kies het onderwerp zorgvuldig. Het moet een pittig onderwerp zijn, met 'body'. Het is relatief complex en moeilijk, maar door ieder teamlid wel nét uitvoerbaar. Een onderwerp ook dat organisatorische, inhoudelijke én onderwijsaanpak consequenties heeft. Voorbeelden zijn:

- 'Ontwikkelen van zelfstandig bewegingsgedrag'
- 'Naar meer probleemgericht én probleemsturend werken'
- 'Actief leren onderwijzen'
- 'Naar meer gedifferentieerd onderwijs. Pendelen tussen klas-

sikaal en gedifferentieerd onderwijs. Wat, wanneer, hoe en waarom dan?

We kiezen hier even voor dat laatste onderwerp. Het is overigens verstandig om aan te sluiten bij het schoolbeleid en de jaarlijkse aandachtspunten. Dat verruimt het blikveld en levert veel ideeën op over hoe andere teams iets in praktijk brengen. Wellicht kan dan ook geprofitteerd worden van te creëren voorzieningen.

Differentiatie is bij vakcollega's geen onbekend verschijnsel. We doen er wel eens iets mee. Om die reden is het wel goed om er eens in de zoveel jaar bij stil te staan. Stel je de vraag: kan het allemaal niet beter en meer doordacht? Het is overigens ook weer een actueel onderwerp. Er is toenemende aandacht voor onderwijs dat meer op het leren van leerlingen aansluit. Het meer op maat maken kan leerlingen tot (meer) leren motiveren. Hen leren meer zelfstandige keuzes te maken wordt belangrijker. Daarvoor is het krijgen van inzicht in het eigen leren nodig. Kortom: we maken differentiatie 'hot' voor ons team.

EEN TEAM WORDEN DOOR TE DOEN!

Werken aan een project, waarin de teamleden worden aangespoord om ervaringen op dat onderwerp met elkaar te delen én van elkaar te leren, bevordert de teamvorming en is in stappen te ontwikkelen. De gearceerde teksten geven de achterliggende overwegingen aan.

Stap 1: geef een globaal antwoord op de vraag: *waarom is differentiatie voor ons team belangrijk?* Hierbij moet je als 'kartrekker' aan het volgende gedicht denken.

Wanneer je een schip wilt gaan bouwen, breng dan geen mensen bijeen.

Om timmerhout te sjouwen of te tekenen alleen

Voorkom dat ze taken ontvangen, deel evenmin plannen mee

Maar leer eerst mensen verlangen, naar de eindeloze zee!

Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944). La Citadelle.

Schets dus een beeld van 'differentiatie' als een zee van mogelijkheden en voordelen. Maar....we doen waarschijnlijk al allemaal iets met differentiatie, dus....

Veranderen lukt alleen als het voldoende bij opvattingen en behoeften van docenten aansluit, in het eigen handelen inpasbaar blijkt, praktisch bruikbaar te maken is en succeservaringen oplevert.

Stap 2: vertel elkaar de eigen ervaringen met differentiatie: 'wat' doe je 'hoe' pak je het aan en 'waarom' zó? Dat gesprek kun je voeren we in duo's en we laten de bevrager vertellen wat de partner heeft gezegd. Met z'n allen zoeken we naar overeenkomsten én verschillen. Enkele teamleden gaan een volgende bijeenkomst in de zaal differentiatie-workshops geven en tonen de collega's hun praktische toepassingen. De 'kartrekker', als denker, probeert ondertussen op basis van *zelfstudie* inzicht te krijgen in wat differentiatie in theorie be-

tekent en zoekt ook naar praktische toepassingen in de literatuur. Mocht iemand een collega kennen, die nadrukkelijk zo werkt: dan ligt een uitnodiging voor een praktijkworkshop voor de hand. De theorie wordt vervolgens in een model gegoten, waaruit praktische aanbevelingen zijn af te leiden. Bijvoorbeeld zoals hierna wordt beschreven én met toelichting van de 'kartrekker'.

Het resultaat van die zelfstudie is....

Differentiatie naar niveau én interesse bij een tweedeklas VO

Op *programmaniveau* speelt differentiatie een rol bij de vaststelling van het kern- en keuzeprogramma voor de reguliere of geroosterde lessen en het schoolsportprogramma (*naar niveau en interesse*).

Afhankelijk van de beschikbaarheid van ruimtes en leraren kan er door leerlingen uit sporten/ bewegingsgebieden worden gekozen: 'gaan we turnen of doen we aan bewegen en muziek', 'voetballen of basketballen', 'judo' en of boksen'. Dat kan binnen een klas zijn, maar ook tussen klassen uit hetzelfde leerjaar.

Keuzes kunnen een of-of keuze of een en-en keuze zijn. Er kan ook uit meerdere sporten/ bewegingsgebieden worden gekozen.

Een schoolsportprogramma kan *aanvullend* uit bijvoorbeeld kampen of cursussen bestaan die voor leerlingen uit 'nieuwe', vrij te kiezen activiteiten bestaan. Het kan ook *verdiepend* zijn en uit toernooien, competities of cursussen bestaan die deels onder schooltijd en deels daar buiten vallen.

Op *activiteitsniveau* speelt ook *differentiatie naar niveau*.

Het Basisstof – Herhalings- en Verrijkingsstof-model betekent:

B: alle leerlingen gooien de speer met één stap; zij die voelen dat ze hem nog niet goed 'raken'.

H: blijven die worp met één stap uitvoeren en als ze dat gevoel wél hebben gaan ze...

V1: eerst met drie zijwaartse passen werpen met aandacht voor: 'haal ik de speer van ver én gooi ik hem hoog over mijn hoofd'; als dat voor het gevoel naar wens gaat...

V2: wordt vervolgd met vijf zijwaartse passen, waarin de laatste drie passen versnellend worden uitgevoerd en als dat naar wens gaat kan nog...

V3: wordt vervolgd met vier passen frontale aanloop gevolgd door drie zijwaartse passen, waarin de speer naar achteren wordt gebracht.

In elke atletiekles komen twee onderdelen aan bod, waarbij de leraar zich op één onderdeel richt en meestal zal dat de activiteit zijn, die de nodige veiligheid vereist. De klas is in twee groepen verdeeld. Eén groep werkt zelfstandig. Krijgt een opdracht, leermiddel en leerlingen fungeren zelf als (globale) 'afstand bepalers' én 'coach'. Het gaat vooral om de persoonlijke vordering.

Aan het eind van twee lessenreeksen van ongeveer vijf lessen aan het begin en eind van het schooljaar is er een atletiektornooi in de vorm van een teammeerkamp. Elk team bestaat uit drie leerlingen. De leerlingen hebben bij elk onderdeel keuzes

Speerwerpen in vijf stappen	Sprinten (60m): staand of geknield én duurlopen.	Hoogspringen naar keuze met schotse sprong of flop naar keuze
Discuswerpen zijwaarts met één stap, met halve draai en met hele draai	Horden (3 horden) met horden die op drie verschillende afstanden zijn geplaatst om drie passen tussen de horden te kunnen maken	Verspringen, stap-stap- of hink-stap-springen naar keuze

Figuur 1. Schema onderdelen toernooi

en elk teamlid moet een andere keuze maken. Dat kan een methodische keuze zijn (welke stap in het leerproces?) of een activiteitskeuze (ver-, hink-stap- en stap-springen). Bij duurlopen zijn drie concentrische banen uitgezet met een verschillende lengte. Iedereen loopt bijvoorbeeld zes ronden. In de laatste twee lessen vóór het toernooi stellen de leerlingen onderling vast: wie wat gaat doen en coachen ze elkaar bij de uitvoering. Het gaat uiteindelijk om de teamprestatie. Een heen-en-weer-estafette met drie te lopen verschillende afstanden tussen meerdere teams besluit het toernooi. Het toernooi wordt met hulp van de leraar zelf geregeld inclusief jury en wedstrijdleiders per onderdeel.

Alle keuzes in methodische stappen, activiteiten of rollen vormen het 'projectmodel voor differentiatie naar interesse'. Leerlingen krijgen speelruimte bij hun keuzes.

Differentiatie in de aanpak: gedifferentieerde feedback afgestemd op wijze van leren

- 1 Persoonlijk ('goed gelopen, Jan') of taakgericht ('pak met het opzwaaibeen snel de grond').
- 2 Taakgericht: sturend (zeggen hoe het moet) - probleemsturend (vragen stellen).
- 3 Relatie waarnemingsbron én instructievorm (zie figuur 2). Deze aanpak is lastig en komt later in het jaar aan bod.

Naast de keuze voor differentiatie binnen een klas kan het ook

tussen klassen van hetzelfde leerjaar. Naast differentiatie naar niveau, dus ook naar interesse en feedback.

Deze stap 2 geeft een eerste oriëntatie op hoe 'kan het in de praktijk' en 'wat kan er in theorie'. Besef dat niets zo praktisch is als een goede theorie en dat deze in dit geval even wat meer concreet moet worden toegepast. Stap 1 en 2 kunnen voor de herfstvakantie zijn afgerond.

Hoe ontwikkelen en veranderen we: (1) met visie op theorie-praktijk relatie; (2) in samenhang de organisatie, inhoud en aanpak van ons onderwijs; (3) in een voor ieder te beheersen proces en (4) door samenwerkend leren als team.

Stap 3. Elk teamlid gaat bewust met differentiatie experimenteren in een lessenreeks, bij een (didactisch en praktisch) goed beheerste activiteit en de prettigste klas (of klassen) waaraan wordt lesgegeven. Tot de kerstvakantie. In deze periode wordt elke keer in het teamoverleg van 'succeservaringen' verslag gedaan. Maar ook knelpunten in de zin van: 'hoe kan ik dat toepassen om... te voorkomen' kunnen de revue passeren.

Al lesgevend en experimenterend met het toepassen van differentiatie ontwikkelen we onze eigen werktheorie (de praktijktheorie met een kleine p). Het zoeken in de vaktheorie (de praktijktheorie met een grote P) vereist een gericht zoeken en het inpassen van de daaruit verkregen informatie in de eigen werktheorie.

Figuur 2. Een ordening van instructievormen

Waarnemingsbron	Zien	Horen	(Aan)voelen
Gericht op doel van de actie	Situatiebeïnvloeding		
		Akoestische/ritmische ondersteuning	
	Demonstratie met nadruk op de 'bedoeling' van een activiteit	Aandacht voor technische of tactische principes	
Gericht op het verloop van de actie	Demonstratie met nadruk op de uitvoering van een activiteit	Aandacht voor principes/kernhandelingen en handelingen (bij gevorderden: ook voor bewegingen)	
	Bewegingsanalyse	Motorische relatie aangeven Bewegingsanalyse	Bewegingsgevoel bewust maken
	Plaatje-praatje-daadje	Leervragen stellen Leergesprek voeren	

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Looptechniek

Stap 4. Ná de kerst vindt reflectie op de eerste ervaringen plaats en stellen we vast in welke mate we programmadifferentiatie in het reguliere en schoolsportprogramma gaan toepassen. De 'kartrekker' doet een voorstel en geeft voor- en nadelen aan. Het showen van onze eigen ervaringen doen we weer in praktijkworkshops aangevuld met een plan en/of gebruikte leermiddelen. Het elkaar constructief kritisch bevragen en het geven van suggesties over 'hoe het ook anders kan' zijn hierbij onmisbaar. Ondertussen blijven we door-experimenteren met die ene fijne klas. In deze periode komt ook de 'differentiatie in feedback' aan de orde. Hoe kunnen we dat doen? We kunnen besluiten om in duo's elkaar daarbij te helpen.

Al werkend raken we ons steeds meer bewust dat opvattingen, zoals 'ik ben voor meer differentiatie in de les', ons handelen concreet kunnen beïnvloeden en omgekeerd dat we ons handelen beter kunnen verantwoorden. We leren op praktijk- én methodeniveau. We jojo'en daar zelfs tussen.

Stap 5. Vanaf de krokus- tot meivakantie komt die laatste differentiatie manier nadrukkelijk aan de orde. Het is een aanvulling op de differentiatie naar niveau en interesse binnen onze 'fijne' klas. Collega's bezoeken de lessen van elkaar. Er vindt onderling collegiale consultatie plaats over de toepassing van 'differentiatie naar feedback'.

Bij collegiale consultatie wordt het 'differentiatieprobleem' diepgaand met elkaar besproken en oplossingen worden met elkaar vergeleken. Het gaat om het leren van de ervaringen van elkaar.

Stap 6. Van alle ervaringen wordt na de meivakantie verslag gedaan. Van alle 'good-practice' ervaringen maakt de 'kartrek-

ker' een samenvattend verslag waarin het gemeenschappelijk gedeelde én het onderling afwijkende wordt aangegeven. Over de programmadifferentiatie wordt een consensusbesluit genomen.

Gezamenlijke terugblik op het project. Inhoud en verloop worden kritisch doorgelicht en van commentaar voorzien.

Als je naar het hele ontwikkelingsproces kijkt waarin we voortdurend leren, herken je een cyclisch gebeuren van: (1) doen of ervaren; (2) (kritisch) reflecteren; terugblikken op wat je gedaan hebt; (3) theoretiseren en conceptualiseren; (4) plannen maken en (5) het uitproberen van die plannen in de praktijk door te doen of te ervaren. Dat vereist een creatief interpreteren en integreren van opvattingen, kennis en vaardigheden.

Het kan niet anders... we hebben er zelf veel van geleerd. Maar ook van en over elkaar. Er blijken dan 'vele mogelijke wegen naar Rome' te leiden. Elke weg kent interessante invullingen. Team- én vakontwikkeling ontstaan door elkaar op scherp te zetten. Zoiets leidt tot een voortdurend genieten. Onderwijs blijft een uitdaging, waar je een leven lang voor moet willen leren! Dat kan het beste met een team van vakcollega's, die er samen voor willen gaan: een winnend team dus!

Noten

De hier beschreven aanpak voor vakontwikkeling is ontleend aan een vijftal projecten die in de afgelopen drie jaar door een projectgroep bestaande uit: Jorg Andree, Mike Baalmans, Wim van der Mark, Thiemo Meertens, Mark Jan Mulder, Dinant Roode, Edwin Timmers en Sierd Wijnalda van het Hanze Instituut voor Sportstudies/ALO te Groningen is uitgevoerd. Het verslag is inmiddels gepubliceerd: Timmers, E. (2007), Voor applaus moet je het niet doen. Baarn: Tirion. Een aanrader voor de échte vakontwikkelaar.

In een serie artikelen die in 2007 en 2008 in de LO zijn gepubliceerd geven we een beeld van onze ervaringen en resultaten: (1) Voor applaus moet je het niet doen (2007, nr.11); (2) Een brug bouwen terwijl je er over danst (2008, nr.1); (3) Sporten én bewegen: leren door transfer! (2008, nr.3 en (4) Gaan we nu echt ballen, meester? (2008, nr.5).

PS. Voor mij, Edwin Timmers, is dit de laatste bijdrage aan het vakblad. Vanaf 1980 heb ik de nodige bijdragen geleverd. In ieder geval voor mijn eigen plezier, maar zeker ook in een poging anderen te overtuigen van de vele mogelijkheden die dit prachtige vak biedt. Het is mooi en genoeg geweest. Het ga u goed!

Over de auteurs

Edwin Timmers is sinds kort gepensioneerd en oud-docent aan de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies, Groningen en Wim van der Mark is als opleider verbonden aan de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies, Groningen

Correspondentie: edwin.timmers@chello.nl
w.a.van.der.mark@pl.hanze.nl

R GELEZEN**PEDAGOGISCHE FACTOR
CRUCIAAL VOOR BSO**

De kwaliteit van de buitenschoolse opvang staat of valt met 'de pedagogische factor' volgens onderzoeker Cees Klaassen. Volgens Klaassen kunnen scholen en opvang een bijdrage leveren aan de morele ontwikkeling en de sociale cohesie in de samenleving. Om de kwaliteit van de opvang te bepalen is een checklist ontworpen met pedagogische aspecten die van belang zijn voor de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen. Duidelijk is dat de pedagogisch medewerker (leidster) een belangrijke rol vervult.

Didaktief maart 2008

**TRAINING ALS VAK, FOPPE
DE HAAN OP ZIJN
PRAATSTOEL**

Een interview met Foppe de Haan, die via de kweekschool, akte J en de Spalo, docent op het Cios en trainer is geworden. Van hard werken heeft Foppe nooit schrik gehad. Hij vindt dat de jeugd veel met de bal moet trainen. Een gouden medaille in Peking halen is nu zijn ideaal.

Sportgericht nr. 1 2008

**FITHEID JONGEREN HEEFT
INVLOED OP
INSULINERESISTENTIE**

Jantine Slinger stelt in haar proefschrift dat lichamelijke fitheid bij jongeren, via de lichaamssamenstelling indirect samenhangt met insulineresistentie. Bovendien is gebleken dat een eenvoudig bewegings- en voedingsprogramma zowel de lichaamssamenstelling als de insuline gevoeligheid verbetert van de doelgroep. De conclusie is om bij jongeren meer aandacht te besteden aan lichamelijke activiteit.

Meer info:
www.gezonderworden.nl
Sportmassage

**EXTRA GELD VOOR
BINNENMILIEU SCHOLEN**

Een slechte luchtkwaliteit, te hoge temperatuur, teveel geluid, beïnvloeden leerprestaties en de gezondheid van kinderen negatief. Verbetering van het binnenmilieu op basisscholen is hard nodig. Schoolbesturen en gemeenten delen de verantwoordelijkheid voor de gebouwen van het basisonderwijs. Eenmalig stelt het ministerie van OCW dertien miljoen beschikbaar voor (kleine) verbeteringen.

**UNIVERSITAIRE 'PABO' VAN
START IN SEPTEMBER**

Een Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs is een initiatief van de Universiteit Utrecht en de Hogeschool Utrecht. Studenten kunnen met deze opleiding in vier jaar hun lesbevoegdheid halen voor het primair onderwijs en hun bachelor onderwijskunde. De afgestudeerden zijn bevoegde leraren en beschikken daarnaast over extra theoretische, onderzoeksmatige en academische kennis en vaardigheden.

Kader Primair maart 2008

**OUDERE WERKNEMER
GOED VOOR IMAGO**

Uit onderzoek van bureau Ditmeijer onder werkgemers blijkt dat oudere werknemers gunstig zijn voor de kwaliteit en het imago van de organisatie. Door eigenschappen als betrouwbaarheid, ervaring, loyaliteit en motivatie hebben ouderen een toegevoegde waarde. Volgens de werkgevers zijn ouderen intrinsiek gemotiveerd en hechten ze veel waarde aan betrokkenheid, sociale con-

tacten, waardering en zingeving. Bovendien zijn ze niet vaker ziek of duurder volgens hun werkgevers.

BSM nieuws (basisschool management) 04/08

**HUISARTSEN SCHRIJVEN
BEWEEGKUR VOOR**

Binnenkort kunnen huisartsen in enkele gemeenten een beweegkeur voorschrijven. Bij een positief resultaat van het beweegprogramma is minister Klink voornemens om de beweegkeur te laten opnemen in de basisverzekering. Naar verwachting zal de beweegkeur gezondheidswinst opleveren voor risicogroepen en mensen met diabetes-2.

Oudfit maart 2008

**ORATIE: EEN LEVEN
LANG SPORTEN**

Frank Backx sprak in december zijn oratie 'Sport gezond, grenzen zoeken, resultaten boeken' uit. Sport en bewegen is het pleidooi, zitten en pitten kan niet meer. Door meer en langer bewegen van volwassenen, ouderen en chronisch zieken zullen nieuwe medische vragen studie behoeven. Daarbij kan gedacht worden aan overbelastingsblessures, preventie plotse hartdood en de sportarts als 'weke-delen-specialist'.

Meer info:
www.umcutrecht.nl/zorg/nieuws/2007/12/oratie-eeenleven-lang-sporten.htm
Sport & Geneeskunde maart 2008

WERKFRUIT

Paul Rosenmöller, voorzitter van het convenant overgewicht, heeft op 30 januari het startsein gegeven voor de campagne werkfruit. Fruit aanbieden door de werkgever

moet net zo gewoon worden als het aanbieden van koffie en thee. Fruit is gezond, draagt bij aan een gezonde leefstijl en wellicht wordt het ziekteverzuim minder.

Sportmassage

**AFZIEN IN HET
AMSTERDAMSE BOS**

De prijs voor het onderwijsidee 2008 is gegaan naar Wilco Zwennis (biologieleraar) en Oscar Gonzalez (leraar lichamelijke opvoeding) van het Sint-Nicolaaslyceum in Amsterdam. Met hun project 'Duursport en gezondheid' sluiten ze aan bij het maatschappelijk probleem van toenemend overgewicht en gebrek aan beweging bij de jeugd. Het project is erop gericht dat leerlingen meer gaan bewegen en meer gemotiveerd raken hiervoor. Gonzales bedacht voor de derdeklassers een tien kilometerloop. Voor het theoretische tintje maakte de biologieleraar een reader met als onderwerpen voeding, sportfysiologie, water drinken tijdens het sporten en het voorkomen van sportblessures. Het project duurt tien weken en in samenwerking met de VU worden bij de leerlingen zowel aan het begin als na afloop metingen verricht. Bij de meeste leerlingen verbetert de conditie. Veel kinderen zien tegen de tien kilometerloop op, maar ze ervaren ook een enorme kick om deze uit te lopen. De trainingen voor de loop maakt dat leerlingen ervaren dat doorzettingsvermogen werkt.

De lessen zijn toegankelijk overdraagbaar en het idee mag overgenomen worden door andere scholen.

Onderwijsblad april 2008

Iedereen die verantwoordelijk is voor sport- en speeltoestellen zoekt houvast bij de aanschaf ervan. En wie een succesvolle keuze wil maken gaat voor Nijha. Want wij bieden meer dan alleen moderne toestellen. Zoals? Vakinhoudelijke begeleiding op het gebied van veilig sporten en spelen. Gedegen advies inzake financiering. Afstemming van de inrichting van sportaccommodaties op het vakwerkplan. Daarnaast zijn wij voortdurend in touw voor de veiligheid, o.a. met inspectie en onderhoud. Ja, wij weten wat er speelt als het gaat om plezier in bewegen.

Onze beweegreden:
**plezier
en succes**

Wat is uw beweegreden om voor Nijha te kiezen?
Nijha. Voor sporttoestellen, speeltoestellen en spel-materiaal.
Postbus 3, 7240 AA Lochem,
telefoon (0573) 28 85 55,
fax (0573) 25 45 54,
info@nijha.nl, www.nijha.nl

Nijha
STERK IN BEWEGING

LESGEVEN IN BOLIVIA

We hebben alweer een tijdje geen aandacht gehad voor collega's die ver hiervandaan in vaak moeilijke omstandigheden hun werk doen. Dit verhaal ligt al een tijdje op de plank, maar het is toch zo waardevol dat we het u niet willen onthouden. Door: Rik Roozenburg

Mail van Rik aan de redactie

Ik ben heel blij om van je te horen. En dat mijn verhaal geplaatst gaat worden vind ik helemaal super! Ik hoop anderen te inspireren om ook zo een onderneming te wagen.

Wij zijn in Bolivia gekomen via de organisatie SIW (Stichting Internationaal Werk). Zij hebben ons in contact gebracht met een Nederlandse mevrouw die op het basisschooltje werkt.

Ik was al afgestudeerd en ik had al twee jaar werkervaring.

Een grappig detail is dat ik momenteel werkzaam ben in Bonaire (Nederlandse Antillen). Mijn ervaringen in Bolivia zijn zo goed geweest dat wij (mijn vrouw en ik) het buitenland weer hebben opgezocht.

VIA PERU NAAR BOLIVIA

Voordat we naar Bolivia gaan, wil ik beginnen in Peru, omdat ons vliegtuig daar landt. Om wat kosten te besparen heb ik besloten om naar Lima te vliegen en vandaar met de bus verder te reizen naar Cochabamba. De busreis is een flinke aanslag op mijn lichaam, door de vele uren zitten, de droge lucht en het rijden op grote hoogte. Gelukkig is het uitzicht fantastisch en daardoor vergat ik al die vervelende verschijnselen. Eerst rij je langs de kust van Peru door een woestijngebied (ook daar leven mensen!) dan rijden we meer landinwaarts en zien we steeds vaker groene valleien. Ook kom ik steeds hoger, op 3500 meter begint de hoogteziekte redelijk toe te slaan: hoofdpijn, en een weeïg gevoel in mijn buik. Gelukkig hebben ze hier een prima medicijn tegen: Coca-thee, jawel thee getrokken van gedroogde cocabladeren, deze thee helpt tegen bijna alle kwalen. Op deze verschrikkelijke hoogte (Altiplano) ligt ook de grens tussen Peru en Bolivia. Als we de grens overgaan gebeurt er iets merkwaardigs, wat tekenend is voor de cultuur hier. Met een buslading toeristen en een paar Peruanen komen we aan bij een klein hokje. We maken een nette rij achter een tafeltje waar een hoop stempels op staan en een ambtenaar achter zit. Uit automatisme geeft de douanier mij een stempel met het teken dat ik 30 dagen in Bolivia mag blijven, maar ik had 90 dagen aangevraagd. In mijn beste Spaans leg ik uit dat ik 90 dagen wil. Oh, zegt de man, pakt een pen en maakt van de 3 een 9. Maak je niet druk, alles rustig aan, lijkt de man te denken. Nu gaan we gelukkig weer dalen en rechtevenredig met het dalen zakt ook mijn hoofdpijn. Eindelijk zijn we in Cochabamba (2500 meter).

Cochabamba is een bijzondere stad! Ik zal aan de hand van een paar voorbeelden aangeven hoe uniek CBBA is. Bijvoorbeeld: de zon gaat hier via het noorden naar het oosten. Een

ander opvallend voorbeeld is dat witte auto's taxi's zijn. Ze toeteren naar je om te vragen of je mee wilt, soms word je er gek van. Zoals in alle grote steden zijn hier ook zwervers, de verhalen van de zwervers zijn triest, want vaak zijn ze gedwongen te gaan zwerven door een simpel ongeval of een ziekte. Voor hen is er niets geregeld, geen geld en geen opvang.

Deze mensen vertrouwen op het kleine beetje vrijwillige hulp dat hier is.

Het eten is hier ook heel anders dan ik gewend ben. De bereiding van het eten gebeurt niet altijd even hygiënisch, en dat heb ik gemerkt. Een hele dag heb ik naast de wc gezeten en het had geen zin meer om de knopen van je broek dicht te maken, want binnen een minuut moest ik toch weer. Goed, ik zal jullie verdere details besparen. Gelukkig was het maar voor één dag want er gaan hier verhalen over mensen die zes weken ziek zijn geweest.

Na twee weken turbocursus Spaans ga ik eindelijk kennismaken op het schooltje waar ik ga lesgeven. Eerst zal ik een beeld geven over hoe het schooltje eruit ziet: een ommuurd vierkant terrein, met aan de randen de lokalen en in het midden een groot plein. De gebouwen hebben de volgende bestemmingen: toilethok, zes lokalen, een kamer van de directeur en een bibliotheek.

Op het plein staan twee basketbalpalen/voetbalgoals en dat is de gymzaal. Op dit schooltje zitten 350 leerlingen en tien leerkrachten. 's Morgens wordt er in zes lokalen lesgegeven aan de jongste kinderen en 's middags aan de oudste. De overheid betaalt de salarissen voor drie docenten want dat zijn er genoeg voor 350 leerlingen. Er zijn nog zeven andere docenten wiens

Traditionele dans door een groep

salarissen worden betaald door donatiegelden. Al het materiaal en de meubels zijn gedoneerd. Nu, na vijf jaar, begint de overheid meer interesse te tonen voor het schooltje. Dit komt misschien wel omdat het project goed gaat lopen en er zelfs plannen gemaakt worden om een school met vervolgonderwijs te bouwen. De overheid heeft al een nieuw lokaal laten bouwen, en is nu bezig om een goede weg naar het wijkje aan te leggen. Alle veranderingen aan het schooltje worden gadeslagen door de junta (een soort wijkraad). Dit zijn zeven mannen die zich inzetten voor de wijk. De gymdocent heeft hier wel een speciale ochtendtaak. Voor de lessen beginnen, jaag ik als eerste alle zwerfhonden van het terrein.

LESGEVEN OP ATIY

Het is begin november en het schooltje (toch wel 388 leerlingen) is zich aan het klaarmaken voor de zomervakantie. Deze vakantie duurt van half november tot ongeveer half februari. Het klinkt raar, zomervakantie in december, maar hier op het zuidelijk halfrond is het in december zomer en elke dag ongeveer 30 graden. Zomer betekent ook dat het regenseizoen gaat beginnen. Elke dag kan er een stortbui vallen. De kinderen zijn dan ook drie maanden vrij in de zomervakantie. Dit wordt mede gedaan omdat veel kinderen ziek worden van al dat water, school is dan een gevaarlijke plek omdat ziektes besmettelijk zijn en zich makkelijk verspreiden.

Aan het eind van het schooljaar worden de werkstukken van de leerlingen uit de kast gehaald en in de lokalen gepresenteerd. Op 10 november komen de ouders en alle belangstellenden langs om de werkstukken te bekijken en te beoordelen. Voor rekenen, taal, sociale vakken en creatieve vakken worden de drie beste leerlingen van de klas gekozen. Deze leerlingen worden dan in het zonnetje gezet. Dit is echt uit Amerika komen overwaaien en ik vind het maar niks, want het zijn vaak diezelfde leerlingen die elk jaar winnen en in de beoordeling van de docent zit toch vaak een persoonlijke voorkeur. Nog een oorzaak waarom een gelijke beoordeling niet mogelijk is, is dat de thuissituatie van de kinderen nogal ongelijk is: sommigen wonen met acht kinderen in een huis met twee kamers en slapen gewoon op de grond, anderen leven in een mooi huis en hebben tijd en rust om goed te leren.

De 'gymzaal'

De eetzaal van Salomon Klein

Zoals al eerder verteld zitten er veel leerlingen in een klas. Klassen van 40 tot 45 leerlingen zijn geen uitzondering. De lesgeefmethoden zijn dan ook anders dan in Nederland. Leerlingen zitten hier twee aan twee in rijen achter elkaar. Als de docent binnenkomt wordt er staand gegroet: 'Buenas dias professor Rik', 'Goedendag meester Rik'. En vervolgens geeft de docent toestemming aan de leerlingen om weer te gaan zitten.

Om deze grote groepen te besturen wordt een oorvijs, okkie of tik niet geschuwd en de docenten maken geregeld gebruik van fysieke middelen om te straffen. Ik ga niet mee in deze manier van straffen, deze kinderen krijgen er thuis al vaak genoeg van langs. Ik heb een groot voordeel met mijn blauwe ogen (de ogen van God worden ze genoemd) hiermee kan ik de kinderen heel doordringend aankijken en deze twee maanden heeft het erg goed gewerkt.

In Cochabamba zijn te weinig scholen voor alle kinderen dus vaak moeten de leerlingen ver reizen om op school te komen. Alle scholen in de buurt werken met een ochtendgroep voor de jongere leerlingen (groep 1 t/m 4) en een middaggroep voor de oudere leerlingen (groep 5 t/m 8). Dit betekent wel dat de leerlingen maar drie uur effectieve lestijd hebben per dag. We beginnen 's morgens om 8.30 uur. Dan volgen er twee lessen van driekwartier en is er een pauze om 10.00 uur waarin de kinderen een zoute melkpap krijgen (leche Holandesa, Hollandse melk) en kleine zoute crackertjes. Hierna zijn er nog twee lessen van driekwartier. Om 12 uur mogen de kleine leerlingen naar huis en komen de grotere leerlingen. Het ochtendprogramma herhaalt zich dan. Om vijf uur mogen deze oudere leerlingen naar huis en is de dag ten einde.

DE LESSEN BEWEGINGSONDERWIJS

Deze school bestaat vijf jaar en in deze vijf jaar is de school hard gegroeid. Tot mijn komst was er niet echt bewegingsonderwijs. Als de docenten een half uurtje over hadden gingen ze marcheren met de leerlingen. Terwijl de leerlingen marcheerden moesten ze voldoen aan commando's als: handen hoog, handen opzij, handen laag, halve draai enzovoorts. Voor dit project werd een docent sport gevraagd, ik wist niet wat ik zou aantreffen, ik had geen informatie over materiaal wat aanwezig is of wat de leerlingen aan ervaring hadden...

Een voorbeeld van je eigen spullen maken

Mijn verwachting was dat er wel een paar ballen aanwezig zouden zijn en via internet had ik begrepen dat er een soort basketbalveld aanwezig was. Ik heb mij dus voorbereid door veel activiteiten te zoeken waar niet zoveel materiaal voor nodig was.

Toen ik ging beginnen deed ik dat om mijn 'Nederlandse manier', voor de leerlingen was dit heel anders dan ze gewend waren. Sommigen werden heel druk door de vrijheid die ze ineens kregen, anderen stonden alleen maar stil omdat ze niet wisten wat ze met al die vrijheid aan moesten. Nu na twee maanden zijn de leerlingen al heel wat gewend en de docenten zien ook dat de leerlingen veel lol hebben en veel bewegen.

In het begin heb ik zelf voor de school een ballenpomp, blauwe en oranje lintjes gekocht en lege flessen verzameld. Hiermee kan ik al een hoop activiteiten doen. De lessen bewegingsonderwijs worden inderdaad gegeven op een betonnen basketbalveld. Onderaan de basketbalpalen is een voetbalgoal gelast, zodat we ook kunnen voetballen. Verder zijn er vier vol-

Rik kookt

leyballen, tien voetballen en één handbal aanwezig op school. Hieronder zal ik een paar activiteiten kort beschrijven die ik heb gedaan.

Voor de kleine kinderen:

- katten en muizen: vier katten proberen zoveel mogelijk staartjes te pakken van de muizen (op dit moment een favoriet spel van velen)
- kruiwagenrace: pak de voeten van je maatje en deze loopt op zijn handen zo hard mogelijk
- bokjespringen: springen met een spreidsprong over de bok (andere leerling) en ga zelf als een bokje staan (ook populair)
- high-ten-tikkertje: als je getikt bent, ga je in een high-ten-houding staan. De leerlingen die niet getikt zijn, kunnen jou bevrijden door een high-ten te geven.
- Balanceren: ik ben met de groepen gaan wandelen buiten het schoolplein. Naast het schoolplein loopt een slootje met daarover allemaal boomstammen. Voor de kleinere leerlingen was dit een mooie balanceeractiviteit.

Voor de oudere kinderen:

- basketbal
- voetbal: en dan jongens en meisjes gemengd!
- volleybal: dit is helemaal nieuw voor ze
- de handstand: dit is makkelijk te leren voor ze en gaat erg goed. Ik bouw het uit naar handstand met tweeën, handstand los en radslag
- jongleren: door een slappe knoop in de lintjes te leggen, zijn het perfecte jongleerinstrumenten
- verspringen: ik heb de leerlingen het verschil laten onderzoeken tussen verspringen uit stand en verspringen uit stand met twee stenen in je handen (zoals de oude Grieken dit deden). En warempel, je komt ongeveer 10 cm verder met de stenen in je handen.

Ik ben nu bezig om te kijken of ik een volleybalnet in elkaar kan zetten. Er zitten twee gaten in de grond, die ik heb uitgegraven. Een volleybalnet is aanwezig en via de wijkraad worden er twee dunne boomstammetjes geregeld. Dus wie weet heb ik volgende week een prachtig net staan.

Ik hoop dat ik jullie een beetje een beeld heb kunnen geven over hoe het hier in Bolivia aan toe gaat. Ik zou nog wel een boekwerk kunnen schrijven over de gewoontes van de mensen hier en alle dingen die anders zijn dan in Nederland, maar ik heb me voor dit stuk tekst gespecialiseerd op het bewegingsonderwijs. Ik heb het erg naar mijn zin op het schooltje en ik heb het gevoel dat ik veel kan betekenen voor de kinderen hier.

De foto's zijn van Rik Roozenburg.

Op de site www.atiy.nl zijn nog veel meer foto's te zien.

Correspondentie: rikmarieke@hotmail.com

Website school: www.atiy.nl

R SCHOLING

STUDIEDAG OP DE HAN

Op woensdag 8 oktober 2008 zal de studiedag Trendsporten op de Hogeschool van Arnhem Nijmegen worden gehouden. Het thema van de dag is Bewegen, Boeien en Beleven, waarbij het gaat om uitdagende, actuele activiteiten voor de hoogste groepen van het basisonderwijs en het gehele voortgezet onderwijs. Informatie over het programma volgt.

ONTMOETINGSAVOND VOOR ONLANGS AFGESTUDEERDE LERAREN

Afgestudeerd en aan de slag op een school met maximaal vijf jaar onderrichtservaring.

Veel nieuwe ervaringen opdoen. Allerlei positieve, maar ook minder positieve indrukken krijgen. Je bent leraar, maar voel je dat ook? Word je voor vol aangezien, door leerlingen en collega's? Vinden jouw vernieuwende ideeën gehoor?

Als je het de moeite waard vindt om één of meerdere avonden met gelijkgestemde collega's in gesprek te gaan over allerlei werkperikelen, meld je dan aan voor een ontmoetingsavond.

Zo'n bijeenkomst staat in het licht van elkaar ontmoeten, het uitwisselen van ervaringen en vragen over onder andere rechtspositionele zaken.

Tijdens de bijeenkomst(en) zal tevens de mogelijkheid van begeleidde intervisie worden geïntroduceerd. Bij begeleidde intervisie gaat het om persoonlijke groei en ontwikkeling voor het beroepsmatig functioneren (zie de artikelen van KEES FABER IN LO 6TM 10).

De ontmoetingsavond is kosteloos voor kandidaatleden en leden. Op dinsdag 16 september is de eerste van 19.30-21.30 uur in Zeist. Daarna zullen vanaf oktober de avonden ook regionaal worden georganiseerd.

Meer informatie en opgave is mogelijk bij Hilde Bax (hilde.bax@kvlo.nl).

Voor de bijeenkomsten in de regio is Gerné de Jonge contactpersoon (gerne@home.nl).

STUDIEDAG PRAKTIJKONDERWIJS

De studiedag praktijkonderwijs zal op 26 november plaatsvinden op scholengemeenschap Reggesteyn te Rijssen.

TOPICS TWEEDE HELFT 2008

Vanaf het volgende nummer zijn dit de onderwerpen waaraan extra aandacht wordt besteed. Indien u zich geroepen voelt over een van de onderwerpen iets te schrijven, neem contact op met de redactie.

LO 8	Gezondheid, actieve leefstijl
LO 9	Lectoraten
LO 10	Multicultureel lesgeven
LO 11	Beoordelen, evalueren
LO 12	Omgaan met gedragsproblemen
LO 13	Ruimte voor talent
LO 14	Beleid KVLO

Correspondentie: redactie@kvlo.nl

ADVERTENTIE

centrum voor
NASCHOLING
AMSTERDAM

verder met onderwijs

Leerlingbegeleiding en schooldecaanaat

Post-HBO registeropleiding

Begeleider in het onderwijs

- Thematische introducties (6 dagdelen)
- Basisjaar post-HBO registeropleiding (20 dagen), start oktober 2008
- Specialisatiejaar met uitstroomprofielen (22 dagen), start september 2008

Nieuw:

- 1-jarige opleiding zorgcoördinator (22 dagen), start september 2008
- Voor zorgcoördinatoren in PO, VO en MBO.
Verplichte intake.

Tevens beschikbaar:

- Opleiding pedagogische conciërge (6 dagdelen)
- Intensieve trainingen (6 dagdelen)
- Maatwerk

Geïnteresseerd? Vraag voor meer informatie:
Rochelle Kenswiel • 020 525 1315 • rochelle@cna.uva.nl

WWW.CENTRUMVOORNASCHOLING.NL

UvA HvA

RESOLUTIE EUROPEES PARLEMENT

Het Europees Parlement heeft op 30 oktober 2007 een resolutie aangenomen met als titel *'Over de rol van sport in het onderwijs'* (2007/2086(INI)). In deze resolutie wordt gewezen op het belang van bewegingsonderwijs en sport op school en wordt zorg uitgesproken over de stand van zaken in diverse lidstaten, waaronder de terugloop in het aantal lesuren, de kwaliteit van de voorzieningen en de gebrekkige vakopleiding van docenten. Het Europees Parlement beveelt onder meer aan dat sport een verplicht schoolvak dient te zijn in alle onderwijssectoren (PO,VO, mbo) en wel voor minimaal drie uur per week. Het dient gegeven te worden door leerkrachten die hierin gespecialiseerd zijn. Het EP roept lidstaten op de eigen situatie te onderzoeken en te spiegelen aan haar overwegingen en aanbevelingen. Het hoofdbestuur heeft in een brief de Nederlandse bewindslieden gevraagd de situatie in Nederland in kaart te brengen en een aantal belangrijke knelpunten voor de Nederlandse situatie aangegeven. De brief staat op www.kvlo.nl.

RESOLUTIE CDJA LEERGANG PABO

Op het CDA congres van 31 mei 2008 is een resolutie aangenomen, ingediend door de CDA jongeren, over de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo. De directe aanleiding was een aantal partijen (onder andere een handtekeningactie door OCNV) die nog verder wilden gaan met de verlichting van de Leergang (iedereen initieel bevoegd via Pabo) dan de staatssecretaris (zie Lapa LO 6). Met het aannemen van deze resolutie spreekt het CDA congres uit dat: 'de CDA Tweede Kamerfractie haar verantwoordelijkheid moet tonen als het gaat om kwalitatief goed (bewegings)onderwijs en de gezondheid en veiligheid van kinderen op de basisschool en daarom volstrekt geen *verdere* verlichting van het programma in de nabije toekomst mag toestaan'. Tevens wordt uitgesproken dat: 'De staatssecretaris op de korte termijn de scholen zou moeten adviseren om gebruik te maken van afgestudeerde ALO studenten via de lumpsumregeling'. Een pleidooi voor innovatie en kwaliteit via vakdocenten. We zullen volgen hoe de CDA bewindslieden hiermee omgaan. De volledige tekst van de resolutie is te vinden op onze website onder Onderwijs, hbo, pabo.

OPNIEUW LOBOS

In nieuwsbrief 22 PO van OCW wordt de positie van de lobos nogmaals toegelicht. 'Een lerarenondersteuner mag niet zelfstandig, zonder aanwezigheid van een bevoegde leraar, gymles geven aan de groepen 3 tot en met 8. De bevoegde leraar zal er in de regel altijd bij moeten zijn als een lerarenondersteuner gymles geeft. Deze heeft hierbij een toezichthoudende rol (dit is te vergelijken met de rol van de onderwijsassistent en de leraar in een klaslokaal). Het kan voorkomen dat bepaalde onderdelen van een les door de ondersteuner uitgevoerd kunnen worden, waar de leraar niet per se bij hoeft te zijn. Dit is afhankelijk van de soort les (de 'lescontext') en ter beoordeling aan de bevoegde leraar.' In de volgende nieuwsbrief zal dit nog nader worden toegelicht. De staatssecretaris maakt hiermee duidelijk dat schoolbesturen die lerarenondersteuners geheel zelfstandig de lessen bewegingsonderwijs laten verzorgen in strijd handelen met de Wet op het PO. Het hoofdbestuur adviseert de besturenorganisaties de tekst in het protocol bewegingsonderwijs hierop aan te passen.

KVLO VOORJAARSVERGADERING KIJKDUIN

Op vrijdag 16 mei vond de 146ste jaarvergadering van de KVLO plaats in Hotel Atlantic te Kijkduin. De organisatie was in handen van de afdeling 's Gravenhage die haar 125-jarig bestaan vierde. Op donderdag 15 mei werd door hoofdbestuur, staf en diverse afdelingsbestuurders een bijzonder inspirerend bezoek gebracht aan de Haagse Sporttuin in de Schilderswijk. Wekelijks kunnen hier 500 basisschoolkinderen, onder coördinatie van vakdocent Sebastiaan Nederhoed, veilig en verantwoord na schooltijd sporten. In de huishoudelijke vergadering werd het KVLO beleidsplan 2008-2012 met als titel 'Voor kwaliteit in bewegen elke dag' vastgesteld (tekst zie website). In het openbare deel liet wethouder Sander Dekkers zien hoe Den Haag zich inzet om alle bevolkingsgroepen meer te laten bewegen. Marcel Sturkenboom (directeur sport NOC*NSF) ontvouwde de ambitieuze plannen, kosten en baten voor de Olympische Spelen van 2028 in Nederland. Daarin zit een prominente plaats voor LO en sport in het onderwijs. Aernout Dorpmans kreeg als dank voor zijn inzet voor school en sport het erelidmaatschap van de KVLO. Het hoofdbestuur ontving van de afdeling een prachtig kunstwerk, gemaakt door collega en kunstenaar Wim Wieringa.

STAFMEDEWERKER HUISVESTING EN ARBO

M.i.v. 1 augustus start Len van Rijn als stafmedewerker onderwijshuisvesting en arbo (0,4 fte).

WINTERVERGADERING

De wintervergadering vindt plaats op 13 december in de jaarbeurs te Utrecht. De Thomas Oriëntatiedag vindt plaats op vrijdag 12 december.

BUREAUSLUITING

Op vrijdag 13 juni is het bureau van de KVLO gesloten vanwege een personeelsdag. Voor noodgevallen hoort u via een bandje welk nummer u kunt bellen.

janssen • fritsen

Van educatie
tot wereldprestatie

Leverancier Olympische Spelen Peking 2008!

www.janssen-fritsen.nl

Berkveld 1, 5709 AE Helmond, tel. 0492-530930

Motorische Remedial Teaching volgens Calo-methodiek

Basiscursus

Per september 2008 start de School of Human Movement & Sports van Windesheim opnieuw de basiscursus MRT. De cursus richt zich op het omgaan met verschillen tussen leerlingen en het bieden van speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs. Aansluitend op uw eigen praktijk wil de cursus ondersteuning bieden in het opzetten en/of uitbouwen van MRT op uw eigen school. Met één bijeenkomst per maand en opdrachten in de eigen praktijk bieden we u de kans om uw

Windesheim Informatiecentrum
038-4 699 699
Campus 2-6, Zwolle
www.windesheim.nl

eigen kennis en ervaring met speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs uit te breiden.

Verdiepingscursus

Voor wie met succes een basiscursus in voorgaande jaren heeft afgerond, gaat ook de verdiepingscursus MRT in 2008 opnieuw van start.

Nieuwsgierig?

In de afgelopen vijf jaar zijn vele collega's uit het VO, BO en SO u al voorgegaan! Bel of mail voor meer informatie naar het Windesheim Informatiecentrum; tel. 038 - 4 699 699 of e-mail: info@windesheim.nl

het gebeurt op windesheim

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken? Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen! Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL